

■ Jaarverslag **2009**

Inhoudsopgave

Voorwoord 5

Organisatie 7

- Missie en doelstellingen 7
- Code goed bestuur product- en bedrijfsschappen 8
- Communicatie 9
- Bedrijfsvoering 9
- Aanbesteding 9
- Samenloop van heffingen 9
- Rapport van bevindingen Interne Accountant/Dienst 10
- Administratieve lasten 10
- Bestuur 11
- Representativiteitsonderzoek 12
- Studiereis Argentinië en Chili 12
- Secretariaat 13
- Goedgekeurde verordeningen 13
- Toezicht 13
- Tuchtrecht 14
- Bezwaar en beroep 14

Activiteiten 17

- Teelt 17
- Teeltvoorschriften 17
- Onderzoek 21
- Actieplan Aaltjesbeheersing 22
- Certificering 23
- Innovatie 24
- Project Effectief middelenpakket 24
- Convenant Coëxistentieafspraken 25
- Landbouwzaaizaden 27
- Onderzoek 27
- Cultuur- en gebruikswaardeonderzoek (CGO) aan landbouwgewassen 27
- Granen en graanproducten 29
- Commissie graan en graanproducten 29
- Kwaliteit en onderzoek 29
- Hygiëncodes 30
- Sectorale monitoring 30
- Biotechnologie 31
- Bakkerij 33
- Commissie Brood en Banket 33
- Structuurmaatregelen 2005-2009 33
- SpecsPlaza 34

RiskPlaza	36
Etikettering	36
Aardappelen en uien	38
Marktontwikkelingen	38
Markt- en prijsinformatie aardappelen en uien	40
Gewasbescherming	40
Etikettering	41
Vlas	43
Promotie	43
Teeltkundig onderzoek	43
EG-steunmaatregelen voor vlas en hennep	44
Verdeling EG-steun voor de oogst van 2009	44
Diversen	45
Suikerbegeleidingscommissie	45
Koffie en thee	45

Landbouwbeleid 47

Adviescommissie Marktordeningsaangelegenheden	47
Marktontwikkelingen	47

Arbeid en arbeidsomstandigheden 51

Commissie Arbeid	51
------------------	----

Financiën 59

Financiële resultaten over 2009	59
Heffingen	60
Financiële relaties	61
Bezoldiging voorzitter	63
Vergoedingen bestuursleden	64

Bijlage 1: Bestuur 65

Bijlage 2: Overzicht leden van diverse Commissies 68

Bijlage 3: Organogram 75

Bijlage 4: Personeelssamenstelling 76

Bijlage 5: Externe vertegenwoordiging 78

Bijlage 6: Overzicht goedgekeurde verordeningen en besluiten 79

Bijlage 7: Lijst met afkortingen 82

Voorwoord

Hierbij bieden wij u het tweede jaarverslag aan van het Productschap Akkerbouw. Met dit verslag en met de jaarrekening legt het bestuur verantwoording af voor het in 2009 gevoerde beleid.

Het bestuur wil dit zo transparant mogelijk doen. In de Code Goed Bestuur wordt het grote belang daarvan onderstreept.

Het Productschap Akkerbouw werkt intensief samen met het Productschap Diervoeder, het Productschap Wijn en het HPA. Sectoractiviteiten worden waar nodig onderling afgestemd. Ten behoeve van het geheel is bij het HPA een gemeenschappelijke werkorganisatie ingericht.

De jaarverslagen van de vier productschappen zijn volgens een zelfde stramien samengesteld. Dat geldt in het bijzonder voor de hoofdstukken 'Code Goed Bestuur' en 'Financiën'. Dit laatste hoofdstuk bevat de op grond van de Code Goed Bestuur benodigde informatie over de bezoldiging van de voorzitter en de vergoedingen aan bestuursleden.

2009 was een bijzonder jaar. Ook onze sectoren zijn geraakt door de economische crisis. Wat betreft de primaire sector liet de prijsvorming van de meeste producten ernstig te wensen over. Ook handel en verwerking hadden te maken met vraaguitval en druk op de marges. Het rendement van alle bedrijven in de keten stond derhalve onder druk. De vooruitzichten voor 2010 zijn nog niet veel beter.

De huidige recessie laat onverlet, dat het bestuur overtuigd is van de vitaliteit van de bedrijven in de akkerbouwsectoren op langere termijn. Uit een gezamenlijk met de Rabobank uitgevoerd onderzoek, waarvan de resultaten in 2010 gepubliceerd zullen worden, blijkt dat onze sectoren sterke punten met duidelijke competitieve voordelen hebben ten opzichte van concurrerende landen.

De producten zijn van goede kwaliteit. De bedrijven zijn efficiënt en het kennisniveau van de ondernemers en medewerkers is hoog. De sociaal-economische en maatschappelijke betekenis is aanzienlijk.

Het bestuur is van oordeel dat het productschap in 2009 een nuttige bijdrage heeft geleverd ten faveure van de onder het PA ressorterende bedrijven en al degenen die daar werkzaam zijn. Het bestuur gaat ervan uit dat het PA deze rol ook in de toekomst kan blijven vervullen.

Th.A.M. Meijer
voorzitter

M. Elema
secretaris

Organisatie

Het Productschap Akkerbouw (PA) is ingesteld per 1 januari 2008. Het bundelt de activiteiten van het voormalige Productschap Granen, Zaden en Peulvruchten (GZP) en de sectorale activiteiten van het Hoofdproductschap Akkerbouw (HPA). Het PA is een organisatie van en voor het akkerbouwbedrijfsleven, te beginnen bij de sector uitgangsmateriaal tot en met de detailhandel in (verwerkte) akkerbouwproducten.

Het PA is een publiekrechtelijk bedrijfslichaam met regelgevende bevoegdheid, ingesteld bij Koninklijk Besluit van 10 december 2007. De wettelijke basis is gelegen in de 'Wet op de bedrijfsorganisatie'.

De sectoren die ressorteren onder het PA kenmerken zich door een grote mate van verscheidenheid, zowel in het aantal bedrijven per sector, de omvang en het karakter (ambachtelijk of industrieel, kapitaal- of arbeidsintensief) als ook de mate van internationaal georiënteerd zijn. Dit laatste is veelal aanzienlijk. Er bestaat een levendig handelsverkeer met lidstaten en derde landen, zowel wat betreft de import van grondstoffen als de export van eindproducten. De invloed van het Europese landbouwbeleid is over het algemeen groot.

Missie en doelstellingen

Het productschap is een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie voor het bedrijfsleven, waarin werkgevers- en werknemersorganisaties samenwerken. De missie is in de wet vastgelegd: 'Het productschap heeft tot taak een het algemeen belang dienende bedrijfsuitoefening door de ondernemingen te bevorderen, evenals het gemeenschappelijk belang van die ondernemingen en van de daarbij betrokken personen te behartigen.' Uit deze formulering vloeit voort, dat het productschap tegelijkertijd oog heeft voor het algemeen belang en voor de gezamenlijke belangen van de betrokken bedrijven en degenen die daar werken. Geformuleerd in termen van vandaag kan de doelstelling worden omschreven als het scheppen van randvoorwaarden voor maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen.

Het werkterrein is de productiekolom (de keten). Kenmerkend is de oriëntatie op het product en wat daarmee samenhangt. De belangrijkste aandachtsgebieden zijn markt(ordening), structuurversterking, afzetbevordering, landbouwkundig en technologisch onderzoek, kwaliteitsbeleid en voedselveiligheid en aangelegenheden op het terrein van de arbeidsmarkt en -omstandigheden.

Essentieel voor dit alles is een goede relatie met de betrokken organisaties van het bedrijfsleven (werkgevers en werknemers). Gestreefd wordt naar activiteiten, die zich naar hun aard lenen voor een publiekrechtelijke benadering en die een toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de activiteiten, die door privaatrechtelijke organisaties worden vervuld.

Het productschap biedt de betrokken sectoren een platform om gezamenlijk de aan de orde zijnde onderwerpen te bespreken en eventueel een gemeenschappelijke zienswijze te ontwikkelen en uit te dragen. Deze zienswijze wordt vertaald in concrete actieplannen en activiteiten, zoals het ontwikkelen van structuurversterkende maatregelen en gemeenschappelijk landbouwkundig en technologisch onderzoek en voorlichting. Onder bepaalde omstandigheden kan aan activiteiten extra kracht worden bijgezet door de verordenende bevoegdheid, waarover het productschap beschikt.

Code goed bestuur product- en bedrijfsschappen

In voorgaande jaren heeft het productschap allerlei maatregelen genomen teneinde de voorschriften uit de Code Goed Bestuur te implementeren.

De bedrijfslichamen hebben op 30 maart 2007 aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), als coördinerend bewindspersoon voor de PBO, de 'Code Goed Bestuur product- en bedrijfsschappen' aangeboden. Deze is op 1 juli 2007 van kracht geworden. De code is inmiddels verankerd in de 'Wet op de bedrijfsorganisatie'.

In de code zijn verschillende principes en uitwerkingen opgenomen ter bevordering van het transparant, democratisch en doelmatig functioneren van de schappen. De inhoud van de code beoogt een ieder, die actief is in de bestuurswereld van de bedrijfslichamen te stimuleren zich op een maatschappelijk geaccepteerde en verantwoorde wijze te gedragen en daar publiekelijk verantwoording over af te leggen.

Uitwerkingen die voortvloeien uit de code zijn onder meer:

- Model voor het interne toezicht op de Code Goed Bestuur.
- Verordening PA Reglement van orde 2008.
- Verordening PA Klachtenbehandeling 2008.
- Integriteitsprotocol medewerkers (inclusief klokkenluidersregeling).
- Protocol PA Bestuurlijke integriteit.
- Communicatieplan Code Goed bestuur.

De eerste vijf uitwerkingen zijn in maart en juni 2008 door het bestuur opnieuw vastgesteld. Het communicatieplan was eerder door het Productschap Granen, Zaden en Peulvruchten, de rechtsvoorganger van het PA, vastgesteld. Dit plan bevat de activiteiten die vanaf 2008 worden ondernomen om de communicatie met de achterban op gestructureerde wijze te intensiveren. Het communicatieplan wordt periodiek geactualiseerd.

Het **Model voor het interne toezicht** regelt dat het toezicht op de naleving van de code wordt neergelegd bij de Interne Auditdienst van het HPA. Deze dienst is onafhankelijk en rapporteert aan een auditcommissie. Deze commissie bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur van het HPA, dat op zijn beurt weer is samengesteld uit vertegenwoordigers uit de kring van PA, PDV en PW.

Het **reglement van orde** voorziet in spelregels voor de werkwijze van het bestuur.

De **verordening inzake klachtenbehandeling** zorgt ervoor dat mondeling of schriftelijk ingediende klachten behoorlijk en zorgvuldig worden behandeld. De verordening is de wettelijke vastlegging van het klachtenprotocol.

Het **Integriteitsprotocol Medewerkers** is in 2007 aan de ondernemingsraad voorgelegd en begin 2008 geïmplementeerd. In de code is eveneens een klokkenluidersregeling opgenomen.

Het **Protocol bestuurlijke integriteit** betreft de uitwerking van onderdeel 2 van principe VI van de code. Het betreft nadere richtlijnen ten aanzien van transparant handelen, verantwoording en functiescheiding van leden van het bestuur, commissies en werkgroepen. Onder andere wordt aandacht besteed aan personele unies en het vraagstuk van "dubbele petten". Zo is onder meer geregeld dat bestuursleden niet deelnemen aan beraadslagingen en/of besluitvorming, die hun persoonlijke of andere rechtstreekse belangen raken.

In het overzicht bestuursleden met nevenfuncties is per bestuurslid aangegeven de datum van eerste benoeming, welke functie bekleed wordt binnen het productschap en welke voor het productschap relevante nevenfuncties hij/zij bekleedt. Dit overzicht is openbaar gemaakt via de website van het productschap. Uit dit overzicht blijkt dat enkele bestuursleden ook een bestuursfunctie vervullen bij een benoemende organisatie waarmee een bestuurlijke relatie bestaat.

Overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 3 van de uitwerkingsparagraaf van principe 1 (benoemingsprocedure bestuur) heeft het productschap iedere benoemende organisatie aangeschreven met het verzoek slechts bestuursleden te benoemen, van wie duidelijk is dat ze aan de gedrags- en incompatibiliteitscriteria voldoen, die in de code zijn opgenomen.

Communicatie

Het productschap heeft in 2009 de communicatie met het bedrijfsleven verder verbeterd om de transparantie te vergroten. Zo staan alle vergaderstukken van het bestuur op de website en worden van de commissies de agenda's en verslagen op de site gezet. Sinds 1999 organiseren de rechtsvoorgangers van het PA, het Productschap GZP en het Hoofdproductschap Akkerbouw, vierjaarlijks een draagvlakmeting onder alle Nederlandse akkerbouwers. De uitkomsten van de raadpleging zijn richtinggevend voor de vraag welke activiteiten voor deze sector wel of niet worden voortgezet of aangepast.

De Commissie Brood en Banket heeft in 2009 in het kader van de besluitvorming over een nieuw pakket van structuurversterkende maatregelen een evaluatieonderzoek laten doen naar de effectiviteit en doelmatigheid van de aanpak. In dit kader zijn de betrokken brancheorganisaties en individuele bedrijfsgenoten intensief bevraagd over hun ervaringen en hun eventuele wensen voor de toekomst. Het onderzoek vond de eerste helft van 2009 plaats en is verricht door een onafhankelijk onderzoeksbureau. Over de resultaten wordt gerapporteerd in het hoofdstuk [Bakkerij](#).

Ontwerpverordeningen worden niet meer alleen in het publicatieblad van de SER gepubliceerd, maar waar nodig ook via vakbladen en de productschapsite onder de aandacht van belanghebbenden gebracht.

Verderop in dit jaarverslag wordt op basis van de veel uitgebreidere jaarrekening het financiële beleid verantwoord. Voor alle financiële stukken geldt, dat deze worden opgesteld aan de hand van richtlijnen van de SER. De (herziene) begroting en de jaarrekening worden op de website geplaatst. Van het jaarverslag wordt jaarlijks ook een meer toegankelijke versie gemaakt. Deze brochure wordt aan alle heffingbetalende bedrijven gestuurd. Per heffing is een heffingsfolder beschikbaar, met daarin een toelichting op activiteiten die met behulp van de heffing worden gefinancierd.

Beleidsvoornemens, resultaten en voor het bedrijfsleven relevante ontwikkelingen worden regelmatig via persberichten en weekberichten in de publiciteit gebracht. Verder organiseert het productschap regelmatig bijeenkomsten voor het bedrijfsleven. Tot slot geeft het productschap maandelijks in het vakblad *Bakkerswereld* uitleg over de activiteiten van het schap voor de brood- en banketsector.

Nieuwe activiteiten

Als het bestuur besluit tot het verrichten van een substantiële nieuwe activiteit of tot een verregaande aanpassing van een bestaande activiteit, moet het bestuur beargumenteren waarom (opnieuw) is gekozen voor een uitvoering door het PA. Naast deze onderbouwing peilt het productschap of voldoende draagvlak bij het bedrijfsleven voor de betreffende activiteit bestaat. Deze situatie deed zich in 2009 niet voor.

Bedrijfsvoering

In 2007 is gestart met het invoeren van principe XX: 'Efficiency en effectiviteit' van de 'Code Goed Bestuur product- en bedrijven'. Dit principe richt zich op het vergelijken van de prestaties van de schappen, door onder meer het uitvoeren van benchmarking. In deze werkgroep zijn het Productschap Tuinbouw, het Bedrijfschap Horeca, het Hoofdbedrijfschap Detailhandel, de Productschappen Vee, Vlees en Eieren, het HPA (mede namens het Productschap Wijn, het Productschap Diervoeder en het Productschap Akkerbouw) en de Sociaal-Economische Raad vertegenwoordigd.

Aanbesteding

Het productschap is als publiekrechtelijke instelling aanbestedingsplichtig volgens de van kracht zijnde Europese richtlijn (EG)

2004/18/EC, Verordening (EG) 2083/2005 en het 'Nederlands Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten'. In 2009 heeft één maal een aanbesteding plaatsgehad. Dit betrof het aardappel- en uienmarktinformatieproject.

Samenloop van heffingen

In 2008 heeft het bestuur ingestemd met een notitie inzake het voorkómen van samenloop van heffingen. De conclusie van het bestuur was dat samenloop van heffingen helaas niet altijd te vermijden is. Wel dient te worden getracht om de administratieve lasten inzake de samenloop zoveel mogelijk te voorkomen. In 2009 is de mogelijkheid van opgave met behulp van internet geïmplementeerd. Tevens worden er met de bedrijven op individuele basis afspraken gemaakt om de lasten in het kader van de heffingen te verminderen.

Rapport van bevindingen Interne AccountantDienst

De Interne AccountantsDienst (IAD) van het HPA heeft als intern toezichthouder op 15 maart 2010 gerapporteerd aan het bestuur van het HPA als auditcommissie over de toepassing van de code gedurende 2009.

In de rapportage concludeert de IAD, dat de principes van de Code Goed Bestuur nagenoeg geheel zijn geïmplementeerd. De IAD beperkt zich daarom in deze rapportage verder tot de nog nader uit te werken principes en een uiteenzetting van bevindingen betreffende de naleving van de geïmplementeerde maatregelen over 2009 en het doen van aanbevelingen ter verbetering van de naleving van de Code.

De belangrijkste aanbevelingen betreffen:

- Het ten minste éénmaal per jaar de bestuursleden herinneren aan hun verantwoordelijkheid voor de volledigheid en juistheid van hun persoonlijke gegevens (o.a. over nevenfuncties). Dit betreft Principe VI van de Code.
- Het opnemen van informatie in de jaarverslagen over het al dan niet uitvoeren van nieuwe of het wijzigen van bestaande activiteiten en de procedure die hiervoor wordt gevolgd (Principe XIV).
- Het vragen van informatie over de voortgang van de interproductschappelijke werkgroep in de opzet van indicatoren voor benchmarking (Principe XX).
- Het actualiseren van de regels voor aanbesteding op de websites van de productschappen (Principe XXI).
- Nader onderzoek of bij opdrachten aan financiële relaties sprake is van uitvoering van onderzoek, die zijn uitgezonderd van de aanbestedingsregels dan wel dienstverlening, waarvoor de aanbestedingsregels wel van toepassing zijn (Principe XXI).

Blijvende aandacht voor periodieke evaluaties van de effecten van uitgevoerd beleid, de gevolgen daarvan voor toekomstig beleid en de verantwoording daarover in jaarverslagen en andere publicaties.

Administratieve lasten

Het terugdringen van administratieve lasten voor bedrijfsgenoten is een van de speerpunten van het beleid van het productschap. Al in 2004 zijn op verzoek van het 'Adviescollege toetsing administratieve lasten' alle verordeningen van de Akkerbouwproductschappen en de daarmee gepaard gaande administratieve lasten in kaart gebracht. De SER heeft over deze inventarisatie en analyse op 31 augustus 2004 het rapport 'Nulmeting Administratieve Lasten PBO, integrale eindrapportage' uitgebracht.

Bij het Productschap Akkerbouw zijn in 2009 de volgende reductiemaatregelen genomen.

In het kader van de 'Verordening verdeelapparatuur' (de verplichte spuitkeuring) zijn de lasten vanaf 2008 met 33,3% verminderd. Dit als gevolg van het feit, dat de keuringsfrequentie is verlengd van 2 naar 3 jaar (keuringsplicht eens per 3 jaar i.p.v. eens per 2 jaar).

In 2009 is de mogelijkheid van opgave ten behoeve van de heffing met behulp van het internet onderzocht. Hieruit is gebleken, dat dit een aanzienlijke lastenvermindering met zich mee kan brengen. Deze mogelijkheid is daarom in het vierde kwartaal van 2009 geïmplementeerd.

Daarnaast worden er met bedrijven op individuele basis waar mogelijk afspraken gemaakt om de lasten in het kader van de heffingen te verminderen. Zo worden er voorschothellingen opgelegd met verrekening na eenmalige jaaropgave.

Bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers.

Het maximaal te benoemen aantal leden van het bestuur bedraagt 25. Het bestuur is het afgelopen jaar vier keer in vergadering bijeengekomen.

De benoemende organisaties met het bijbehorende aantal zetels staan vermeld in onderstaand overzicht.

<i>Organisaties van ondernemers</i>	
het kweekbedrijf voor de in artikel 8 van het 'Instellingsbesluit akkerbouwproductschappen' genoemde producten:	
Plantum NL	1 lid
de teelt van akkerbouwgewassen:	
LTO Nederland	3 leden
de handel van de in artikel 8 van het 'Instellingsbesluit akkerbouwproductschappen' genoemde producten:	
Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren	1 lid
Nederlandse Aardappelorganisatie	1 lid
Centrale Vereniging voor de Coöperatieve Handel	1 lid
de be- en verwerkende bedrijven ten aanzien van de in artikel 8 van het 'Instellingsbesluit akkerbouwproductschappen' genoemde producten:	
Vereniging VNO-NCW	1 lid
Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Graanzetmeel	1 lid
Nederlandse Vereniging van Meelfabrikanten	1 lid
Vereniging voor de Aardappelverwerkende Industrie	1 lid
Centrale Vereniging voor de Coöperatieve Industrie	1 lid
Vereniging voor de Bakkerij- en Zoetwarenindustrie	1 lid
Nederlandse Vereniging voor de Bakkerij	1 lid
Nederlandse Brood- en banketbakkers Ondernemers Vereniging	1 lid
Vereniging van de Nederlandse Fabrikanten van Bakkerijgrondstoffen	1 lid
de detailhandel in de in artikel 8 van het 'Instellingsbesluit akkerbouwproductschappen' genoemde producten:	
Vereniging Centraal Bureau Levensmiddelenhandel	2 leden

Organisaties van werknemers:

FNV Bondgenoten	3 leden
CNV Bedrijvenbond	2 leden
CNV Dienstenbond	1 lid
De Unie	1 lid

De voorzitter wordt benoemd door de Kroon. De gezamenlijke akkerbouwproductschappen hebben dezelfde voorzitter. De secretaris wordt benoemd door het bestuur. Het dagelijks bestuur en de plaatsvervangende voorzitters van werknemers- en van werkgeverszijde worden uit het midden van het bestuur benoemd. De overheid is in het bestuur vertegenwoordigd door de afvaardiging van vertegenwoordigers van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het Ministerie van Economische Zaken (EZ).

Overeenkomstig de bepalingen van de Code Goed Bestuur is een overzicht van bestuursleden alsmede hun nevenfuncties op de website geplaatst. De leden van het bestuur ontvangen een vacatievergoeding en een reis- en verblijfkostenvergoeding voor hun deelname aan bestuursvergaderingen. Het bestuur heeft een verordening vastgesteld waarin vacatiegelden en overige vergoedingen, zoals reis- en verblijfkosten zijn geregeld. Basis voor deze verordening is de 'Verordening regels en richtlijnen bedrijfslichamen van de Sociaal-Economische Raad 2005 – 2006'. De gegevens met betrekking tot de bezoldiging van de voorzitter en de vergoedingen van bestuursleden zijn opgenomen in het hoofdstuk **Financiën**.

Bestuurders streven een duidelijke functiescheiding na tussen hun functie of functies bij het bedrijfslichaam en andere functies. Ter uitwerking hiervan is door het bestuur een protocol opgesteld, dat eveneens is gepubliceerd op de website.

Representativiteitsonderzoek

De Toezichtkamer van de SER heeft eind 2008 de representativiteit van het organisatorisch draagvlak van het PA, zoals verenigd in de dragende organisaties, beoordeeld. De Toezichtkamer is van oordeel, dat dit in acht van de negen geledingen voldoet aan de criteria, zoals opgenomen in de 'Verordening representativiteit organisaties' en het 'Besluit advisering representativiteit bedrijfslichamen'. Een soortgelijk onderzoek heeft in 2009 plaatsgehad voor het HPA. Omdat de totale werkingsfeer van het PA dezelfde is als die van het PA en het HPA gezamenlijk, zijn de uitkomsten van het onderzoek ook van toepassing voor het PA.

In de geleding "de groothandel en werkzaamheid van tussenpersonen in granen, zaden, landbouwpeulvruchten, meel en bloem" kon niet worden aangetoond dat aan de norm, als gesteld in artikel 3 van het 'Besluit advisering representativiteit bedrijfslichamen' wordt voldaan. Oorzaak hiervan is dat onvoldoende verifieerbare gegevens beschikbaar zijn over het totale aantal ondernemers in deze geleding en hun omzet. Voor deze geleding zal over twee jaar opnieuw een beoordeling van de representativiteit van het organisatorisch draagvlak plaatsvinden. De SER heeft het productschap en de betreffende dragende organisaties geadviseerd om de komende twee jaar te benutten om deze gegevens door middel van onderzoek of statistieken te verwerven.

Studiereis Argentinië en Chili

Van 23 april tot en met 3 mei 2009 heeft het PA in samenwerking met het Productschap Wijn (PW) en de Landbouwwaad in Buenos Aires en Santiago voor bestuursleden een studiereis naar Argentinië en Chili georganiseerd. Het doel van deze studiereis was inzicht te krijgen in de structuur van de akkerbouwsectoren, de handel en de verwerkende sector, alsook van het beleid van de Argentijnse en Chileense overheid op het gebied van landbouw en agrarische handelspolitiek.

Tijdens deze reis zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van overheid, bedrijfsleven (werkgevers- en werknemersorganisa-

ties) en NGO's. Daarnaast zijn enkele bedrijven bezocht, die wijn produceren en akkerbouwproducten produceren of verwerken. Door deze reis hebben de bestuursleden de mogelijkheid gekregen zich breed te oriënteren, waardoor ze hun functie binnen het productschap nog meer inhoud kunnen geven. Na afloop van de studiereis is een rapport van bevindingen opgesteld, dat op 3 september 2009 aan het bestuur is aangeboden.

Secretariaat

Ter ondersteuning van het (dagelijks) bestuur, commissies en werkgroepen beschikt het productschap over een secretariaat, bestaande uit 20 formatieplaatsen. Het organisatieschema van het secretariaat is opgenomen in bijlage 3.

Van het secretariaat van het productschap maken deel uit de secretaris, de beleidsmedewerkers, de beleidsondersteunende medewerkers, de bakkerijadviseurs en de secretaresses. Een overzicht van de personele samenstelling is opgenomen in bijlage 4.

Het secretariaat is belast met het uitvoeren van de werkzaamheden (voorbereidend en uitvoerend), die voortvloeien uit de (wettelijke) taken en verantwoordelijkheden (van het bestuur) van het productschap en de door het bestuur genomen besluiten. De algemene leiding van het secretariaat berust bij de secretaris. Het secretariaat wordt in ruime mate ondersteund door diverse afdelingen van het HPA. Naast een aantal organisatorische en administratieve taken betreft dat met name de afdeling Juridische en Bestuursaangelegenheden, de afdeling Voedsel en Voeding en de afdeling Arbeid.

Op het gebied van biotechnologie wordt in de Projectgroep Biotechnologie nauw samengewerkt met het Productschap Diervoeder (PDV) en het Productschap Margarine, Vetten en Oliën (MVO).

Goedgekeurde verordeningen

In het verslagjaar vastgestelde verordeningen (en besluiten) zijn weergegeven in bijlage 6.

Toezicht

Het PA kent verschillende toezichthouders. Dit jaarverslag wordt toegezonden aan de SER en de rijksoverheid. Het toezicht kan als volgt worden onderverdeeld:

- Goedkeuring door de Sociaal-Economische Raad (SER) is vereist voor de begroting, de jaarlijkse heffingsverordeningen en overige autonome verordeningen.
Het Instellingsbesluit bepaalt hoeveel bestuurders door de organisaties van werknemers en van werkgevers benoemd kunnen worden. De SER wijst de werkgeversorganisaties en vakbonden aan, die op basis van hun representativiteit binnen de sector het recht hebben bestuursleden te benoemen. De SER toetst om de vier jaar de representativiteit van deze organisaties.
Na inwerkingtreding van de Wijziging van de Wet op de bedrijfsorganisatie (ontwerp 2008) houdt de Toezichtkamer van de SER toezicht op de uitvoering door het productschap van de principes van de Code Goed Bestuur. Deze principes betreffen democratische besluitvorming, transparante onderbouwing van vergoedingen en heffingen, integer handelen, publieke en transparante verantwoording, toegankelijke klachtenbehandeling en adequaat toezicht. Het toezicht bestaat uit de scan van jaarverslagen, periodiek onderzoeken van administratieve lasten, draagvlak en inventarisaties van personele unies.
- De minister van SZW is politiek verantwoordelijk voor de productschappen. Het productschap legt aan de minister iedere vier jaar verantwoording af over het eigen functioneren. Bovendien stuurt het productschap de minister vierjaarlijks een evaluatie van de autonome verordeningen.
- Het Ministerie van LNV toetst de fondsheffingen aan de EU-regelingen, opdat ongeoorloofde steun aan het bedrijfsleven wordt

voorkomen. Is er volgens het ministerie sprake van een steunmaatregel, dan worden de heffings- en fondsverordening aan de Europese Commissie voorgelegd, alvorens goedkeuring kan plaatsvinden.

Voor verordeningen die strafbepalingen bevatten en verordeningen die procedureel niet vooraf zijn aangekondigd in het Mededelingenblad Bedrijfsorganisatie is ook de goedkeuring van de minister(s) nodig.

Tuchtrecht

Op grond van de 'Wet Tuchtrechtspraak Bedrijfsorganisatie 2004' worden overtredingen van verordeningen tuchtrechtelijk bestraft. Als uit onderzoek blijkt dat sprake is van een overtreding, wordt dit vastgelegd in een berechtingsrapport. Dit rapport wordt door de voorzitter van het productschap voorgelegd aan het Tuchtgerecht Akkerbouwproductschappen, met het verzoek tot berechting over te gaan. Het tuchtgerecht bestaat uit een onafhankelijk rechtsgeleerd voorzitter en 7 leden (sectorgenoten), van wie er 2 per zitting aanwezig zijn. Het HPA heeft het secretariaat van het tuchtgerecht ondergebracht bij de Stichting Instituut voor Agrarisch Recht (IAR) te Wageningen.

In genoemde wet is ook de rechtsgang van de tuchtrechtelijke handhavingsprocedure geregeld. Mogelijke tuchtrechtelijke maatregelen na overtreding van een verordening zijn:

- a. berisping
- b. geldboete van ten hoogste € 7.400,-
- c. openbaarmaking van de uitspraak op kosten van de betrokkene
- d. het onder verscherpte controle stellen van het bedrijf van betrokkene op zijn kosten voor ten hoogste twee jaren

Als het wederrechtelijk genoten voordeel echter meer is dan € 1.850,- kan de maximale boete € 18.500,- bedragen.

Nadere bijzonderheden over de in 2009 door het tuchtgerecht behandelde zaken vindt u onder het hoofdstuk Teeltvoorschriften.

Bezwaar en beroep

Wie het niet eens is met door het productschap genomen besluiten, kan hiertegen bezwaar maken. De wet (Algemene Wet Bestuursrecht) hanteert voor het indienen van een bezwaarschrift een aantal regels. Een daarvan is, dat een eventueel bezwaar moet worden gemaakt binnen 6 weken na de dag van verzending van het betreffende besluit.

Men kan bezwaar maken tegen opgelegde heffingen, maar ook tegen besluiten, bijvoorbeeld over het niet verlenen van een ontheffing in het kader van teeltvoorschriften.

Als de indiener van een bezwaarschrift zich niet kan vinden in de beslissing op het bezwaarschrift, bestaat de mogelijkheid om binnen 6 weken na de dag van verzending van de beslissing op het bezwaar, beroep in te stellen bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven te Den Haag.

In het verslagjaar zijn naar aanleiding van de op 5 december 2008 opgelegde financierings- en fondsheffingen voor akkerbouwgewassen 291 bezwaarschriften ontvangen en behandeld.

Hiervan zijn er 250 toegewezen; deze hadden betrekking op onjuiste bedrijfsgegevens of contributieaftrek. In 36 gevallen werd het bezwaarschrift afgewezen; het betrof verpacht land, het wel/niet akkerbouwer zijn en bedrijfsbeëindiging. In 4 gevallen zijn bezwaarschriften ingetrokken na overleg met betrokkenen. Over één bezwaarschrift is nog overleg gaande met de betrokken ondernemer, om duidelijk in beeld te krijgen om welke oppervlaktes het gaat en welke gewassen er zijn geteeld.

Er is geen beroep bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven ingesteld.

Het PA is op tal van gebieden betrokken bij de ontwikkeling van sectorbeleid. Hierover wordt in dit jaarverslag verantwoording afgelegd. Daar waar sprake is van een door het bestuur ingesteld overlegplatform, is de rapportering gekoppeld aan betreffende commissie. Voor het overige is de rapportering gekoppeld aan beleidsthema's.

Teelt

Teeltvoorschriften

Via het productschap kan de akkerbouw zelf voorschriften vaststellen waaraan alle telers zich moeten houden. De geldende voorschriften hebben betrekking op ziekten in gewassen (aardappelen, bieten en uien), onkruiden (knolcyperus en wilde haver), gewasbescherming (spuitkeuring en reiniging van GBM-verpakkingen) en milieu (erosie en coëxistentie). In dit hoofdstuk zijn de teeltvoorschriften opgenomen. Overtredingen van teeltvoorschriften worden tuchtrechtelijk afgehandeld. (Zie hoofdstuk **Tuchtrecht**.)

Elke vergadering van de Commissie Teeltaangelegenheden (CT) worden de voorschriften aan de orde gesteld. Indien nodig worden de regels aangevuld, gewijzigd of geschrapt. Teler worden hierover via verschillende media geïnformeerd (kranten, vakbladen, PA-site, brieven en/of mailings).

De CT heeft eind 2009 besloten om voor valse meeldauw, phytophthora, wilde haver, goedgekeurd pootgoed en aardappelmoeheid (AM) een budget beschikbaar te stellen voor het ontwikkelen van nieuw informatiemateriaal, o.a. folders.

Knolcyperus

Doel: Knolcyperus is een zeer hardnekkig onkruid, dat sinds eind jaren zeventig in Nederland voorkomt en zich gestaag uitbreidt. Door maatregelen te treffen op besmette percelen/ producten, wordt getracht vermeerdering en verspreiding van dit organisme te voorkomen.

Uitvoering en resultaat: Het PA en het Productschap Tuinbouw (PT) hanteren dezelfde regels; het PA coördineert de handhaving. Ook met meer uitgebreide opsporingsactiviteiten in Schouwen-Duiveland en Limburg (gemeente Roerdalen en Venray) blijkt het aantal percelen en het areaal waarop teeltverboden rusten, in 2009 afgenomen (zie tabel).

Teeltverboden (per 31/12)

	2006	2007	2008	2009
aantal	335	344	346	337
areaal (in ha)	416,11	411,23	421,66	406,94

Ondernemers met een besmet perceel bestrijden het onkruid aantoonbaar beter. Op een toenemend aantal percelen wordt bij de jaarlijkse inspectie geen knolcyperus meer aangetroffen. Dit is te danken aan de regelmatige en actieve informatievoorziening door PA en PT, hoe het onkruid effectief kan worden bestreden. Deze informatie wordt verkregen uit meerjarig onderzoek, gefinancierd door PA en PT.

Jaarlijks worden de resultaten van opsporing en handhaving besproken in de 'Evaluatie knolcyperus', een overleg met alle betrokken sectoren en uitvoerders. Op advies van dit overleg is in 2009 gestart met een beloningsbeleid. Op percelen waarop in 2008 geen knolcyperus werd aangetroffen, mocht in 2009 snijmaïs worden geteeld. Zeven ondernemers hebben de benodigde ontheffing aangevraagd en gekregen.

2010: In 2010 wordt -indien wettelijk toegestaan- het beloningsbeleid verder uitgebreid met het toestaan van snijmaïsteelt op percelen, waarop een zogenoemde 'natte grondontsmetting' heeft plaatsgevonden. Daarnaast zal via de media worden gevraagd om besmette percelen te melden. De verwachting is dat het aantal teeltverboden en het areaal de komende jaren verder zal dalen.

Vergelingsziekte bij bieten

Doel: Vergelingsziekte kan bij bieten de opbrengst en kwaliteit aanzienlijk schaden. Door in de belangrijke teeltgebieden in het voorjaar voorraadbieten met bladvorming te verbieden en zaadteelt van bieten te verbieden of luizenbestrijding te verplichten, wordt voorkomen dat vanuit zieke planten (door luizen) de volgende teelt wordt besmet.

Uitvoering en resultaat: Door deze maatregelen en het coaten van bietenzaad komt vergelingsziekte vrijwel niet meer voor. De activiteit van het productschap is beperkt tot het verstrekken van een ontheffing voor de zaadteelt aan één veredelaar. Het teeltvoorschrift wordt door telers en verdelers echter niet als overbodig beschouwd.

2010: Voornemen is het huidige voorschrift ook in 2010 te handhaven.

Wilde haver

Doel: Wilde haver is een lastig onkruid door de lange levensduur van het zaad en de snelle vermeerdering. Het is met name schadelijk bij de teelt van zaaigranen. Door de verplichting om wilde haver tijdig te verwijderen en te vernietigen wordt vermeerdering en verspreiding voorkomen.

Uitvoering en resultaat: Jaarlijks wordt via de media gevraagd om overtreders te melden, waarna de betreffende telers nog één kans krijgen om aan de regels te voldoen.

In 2009 zijn 21 meldingen ontvangen, 8 meer dan in 2008. Jaarlijks komen meldingen over wilde haver in de Portlandpolder (ten zuiden van Rotterdam), de omgeving Gendt/ Haalderen (tracé Betuwelijn) en de omgeving Drouwenerveen/Gasselteboerveen (langs de Hunze). In 2009 kwamen meerdere meldingen uit de omgeving Ridderkerk.

In één geval werd na de oproep van het productschap onvoldoende ondernomen om alsnog de wilde haver te bestrijden. Dit dossier is in onderzoek voor tuchtrechtelijke afhandeling in 2010.

2010: De verplichting om wilde haver tijdig te verwijderen en te vernietigen zal ook in 2010 blijven gelden.

Goedgekeurd pootgoed

Doel: Kwalitatief goed pootgoed is een voorwaarde voor een geslaagde aardappelteelt. Om de verspreiding van ziekten en plagen via het pootgoed te minimaliseren, zijn telers verplicht om gebruik te maken van goedgekeurd (gecertificeerd) pootgoed. Dit kan aangekocht NAK-pootgoed zijn of eigen pootgoed, vermeerderd onder het TBM- of ATR-regime.

Uitvoering en resultaat: Onder het TBM-regime mogen zetmeelaardappel telers zelf pootgoed vermeerderen. Ongeveer driekwart van de ± 1.650 telers maakt hiervan jaarlijks gebruik. In opdracht van Stichting TBM worden de gewassen beoordeeld en wordt advies gegeven over de te verwachten pootgoedkwaliteit.

Consumptieaardappel telers kunnen zelf pootgoed vermeerderen onder het ATR-regime. In 2009 hebben 293 telers hiervan gebruik gemaakt (2008: 273). De NAK keurt deze gewassen en controleert bij aangifte of wordt voldaan aan de volgende voorwaarden: -geen reguliere NAK-pootgoedteelt op het betrokken bedrijf, -de teelt vindt plaats binnen 25 km van het vestigingsadres.

Handhaving geschiedt op basis van de keurings- en beoordelingsgegevens van de NAK respectievelijk Stichting TBM, en meldingen. In 2009 is geen melding ontvangen, tegenover 1 in 2008 en 6 in 2007.

2010: Voornemen is om in 2010 de bestaande regels te continueren.

Wratziekte

Doel: Wratziekte bij aardappelen wordt veroorzaakt door de bodemschimmel *Synchytrium endobioticum*. Om vermeerdering en daarmee verspreiding van wratziekte tegen te gaan, mogen in grote delen van Nederland slechts rassen worden gebruikt, die resistent zijn tegen of weinig vatbaar voor het in dat gebied voorkomende type (fysio 1, 2/6 en/of 18).

Uitvoering en resultaat: Voorafgaand aan het teeltseizoen in 2009 heeft het productschap met een nieuwe folder alle telers geïnfor-

meerd over wratziekte, het beleid en de toegestane aardappelrassen. De NAK heeft in het seizoen in totaal 650 percelen geïnspecteerd; er zijn daarop geen verboden rassen aangetroffen.

Eind 2009 heeft het PA-bestuur een geactualiseerde wratziekteverordening vastgesteld. Belangrijkste reden voor deze actualisatie waren de gemeentelijke herindelingen.

2010: Jaarlijks worden de resultaten van de opsporing en het wratziekteonderzoek besproken in de 'Evaluatie wratziekte', een overleg met alle schakels in de aardappelketen. In dit overleg is besloten om met ingang van 2010 het veldresistentieonderzoek te beëindigen en over te stappen op laboratoriumtoetsen.

Aardappelmoetheid (AM)

Doel: AM wordt veroorzaakt door het aardappelcystealtje. Om AM te beheersen mogen aardappelen niet vaker dan één keer in de drie jaar (1:3) op een perceel worden geteeld. Deze vruchtwisselingseis geldt niet voor de zetmeel- en consumptieaardappelteelt in Drenthe e.o. Daarnaast geldt in 5 kleine gebieden, waar veel voortkweekingsmateriaal wordt geteeld, een verbod op aardappelteelt. AM kan alleen worden voorkomen of ingedamd door de regels van het productschap te combineren met andere door de teler te nemen maatregelen zoals raskeuze, bedrijfshygiëne en inzet van chemische middelen of vanggewassen, zoals aardappelen.

Uitvoering en resultaat: De pootaardappelteelt wordt 100% gecontroleerd door de NAK. Bij de consumptie- en zetmeelaardappelteelt wordt op basis van meldingen gecontroleerd. In het gebied 'Opperdoes' worden overtredingen door kartering achterhaald. In bepaalde situaties kan ontheffing worden verkregen en telers met vroege aardappelen kunnen jaarlijks deelnemen aan de vroegrooiregeling.

In 2009 zijn geen meldingen ontvangen over een 1:1 of 1:2 aardappelteelt. Wel zijn op basis van de karteringsgegevens in het gebied 'Opperdoes' 2 gevallen nader onderzocht. Er bleek echter geen sprake te zijn van een overtreding.

Voor aardappelen als vanggewas zijn in 2009 4 ontheffingen (voor in totaal 7 ha) verstrekt aan in totaal 4 ondernemers. In 2008 betrof het nog 7 ondernemers met ruim 41 ha.

2010: Medio 2010 worden nieuwe Europese regels met betrekking tot AM van kracht. Dit heeft mogelijk tot gevolg, dat de Plantenziektenkundige Dienst (PD) meer percelen officieel besmet verklaart, waardoor meer telers gebruik zullen gaan maken van aardappelen als vanggewas om het aaltje te bestrijden.

Erosie Zuid-Limburg

Doel: Akker- en tuinbouwpercelen in het Zuid-Limburgse heuvellandschap zijn bij regenbuien gevoelig voor erosie. Om dit te voorkomen moeten afhankelijk van gewas, hellingslengte en hellingspercentage maatregelen worden genomen, zoals bewerking, wisselen van sporen en inzaaien van een bodembedekker. Vanaf 18% helling is alleen exploitatie als grasland toegestaan.

Uitvoering en resultaat: Het PA en het PT hanteren dezelfde regels. Het PA coördineert de handhaving. De provincie Limburg is toezichhouder en controleert jaarlijks op akker- en tuinbouwbedrijven. Deze blijken vrijwel altijd te voldoen aan de regels, maar soms wordt toch nog erosie aangetroffen.

Met ingang van 2009 gelden eenvoudiger regels, waarbij de nadruk ligt op nietkerende grondbewerking (NKG) in combinatie met een bodembedekker. Ploegen is onder voorwaarden (nog) toegestaan.

Besloten is om 2009 (tot de laatste oogst) als leerjaar te benutten om ondernemers te laten wennen aan de nieuwe regels. Reden hiervoor is dat de nieuwe regels midden in een teeltjaar in werking traden, waardoor ondernemers niet alle maatregelen tijdig konden implementeren.

De erosieregels maken deel uit van de Cross Compliancevoorwaarden voor EU-steun. De LLTB heeft een actieve rol bij de uitvoering van de regels.

2010: Jaarlijks worden beleid en resultaten van de handhaving besproken in de 'Evaluatie erosie', een overleg tussen uitvoerders en betrokken belangenorganisaties. De ervaringen uit 2009 worden benut om daar waar nodig de regels in 2010 te wijzigen of te verduidelijken voor de praktijk, zonder afbreuk te doen aan de effectiviteit.

Coëxistentie

In 2004 heeft het productschap een verordening vastgesteld, die eisen stelt aan de teelt van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's). Deze verordening wordt van kracht als invulling is gegeven aan de afspraken tussen betrokken schakels, zoals vastgelegd in het verslag 'Coëxistentie in de primaire sector' van 1 november 2004 van de tijdelijke commissie Van Dijk.

Valse meeldauw in uien

Doel: Doel van dit teeltvoorschrift is om verspreiding van en besmetting met valse meeldauw in uien te beheersen. Het is verplicht om de belangrijkste bronnen te bestrijden. Dit zijn uienafvalhopen en ziektehaarden in uienpercelen. De regels zijn vastgesteld op verzoek van en door de (uien)telers. Ontwikkeling, afstemming en evaluatie van de regels gebeurt in de 'Werkgroep valse meeldauw' van het PA. Hierin zijn zowel biologische als gangbare uientelers vertegenwoordigd.

Uitvoering en resultaat: Handhaving van de regels vindt plaats onder verantwoordelijkheid van BQ Support (voorheen BKD Services). Keurmeesters van de bloembollenkeuringsdienst (BKD) voeren de controles uit.

Afgelopen seizoen kon voor het eerst na de inwerkingtreding van de bestrijdingsplicht worden getoetst of de strafbare norm voor ziektehaarden in de praktijk is te handhaven. De weersomstandigheden waren relatief gunstig voor de ontwikkeling van valse meeldauw. Vanuit primair zieke plantuien is de schimmel dan in staat zich snel te verspreiden en nieuwe infecties te veroorzaken bij niet of onvoldoende beschermde uien.

Regelmatig zijn van grote afstand goed zichtbare haarden waargenomen in uien (incl. sjalotten).

2010: Er zijn in 2009 geen overtredingen geconstateerd. Bij controle bleek de aantasting onder de strafbare norm te liggen. De 'Werkgroep valse meeldauw' heeft daarom, na evaluatie eind 2009, geadviseerd om de huidige normen m.b.t. de omvang van verplicht te bestrijden haarden voor het seizoen 2010 aan te scherpen (conform de Phytophthoraverordening) en de bestrijdingsplicht ook te laten gelden voor sjalotten.

Om de teelt zo schoon mogelijk te kunnen beginnen, dus met uitgangsmateriaal dat vrij is van valse meeldauw, moet de "ontsnapmogelijkheid" voor de ziekte verkleind worden. Daarom heeft Naktuinbouw in 2009 vlak voor de oogst een tweede keuring (specifiek gericht op valse meeldauw) bij de eerstejaars plantuitjes uitgevoerd. Vanaf 2010 mogen telers van tweedejaars plantuien geen uitgangsmateriaal (eerstejaars plantuitjes) meer gebruiken zonder een beoordelingsrapport, waarin het uitgangsmateriaal meeldauwvrij wordt verklaard (meeldauwvrijverklaring).

Phytophthora in aardappelen

Doel: Dit teeltvoorschrift beoogt de verspreiding van en besmetting met *Phytophthora infestans* (aardappelziekte) te beheersen. Het is verplicht om de belangrijkste ziektebronnen (aardappelafvalhopen, phytophthorahaarden en aardappelopslagplanten) te bestrijden.

Uitvoering en resultaat: De regels zijn vastgesteld op verzoek van en door de (aardappel)telers. Ontwikkeling, afstemming en evaluatie van de regels gebeurt in de 'Stuurgroep aanpak phytophthorabronnen' van het PA. Hierin zijn zowel biologische als gangbare aardappeltelers vertegenwoordigd. Handhaving van de regels wordt uitgevoerd door de toezichthouder NAK.

In het afgelopen seizoen zijn geen noemenswaardige problemen voorgekomen. Het aardappeljaar 2009 kan worden gekenmerkt als een relatief vroeg jaar met goede groeiomstandigheden en weinig ziektehaarden. Er hoefde slechts waarschuwend te worden opgetreden door de toezichthouder. De betrokken telers namen in voorkomend geval direct actie, zodat er geen rode kaarten (tuchtrecht en geldboete) zijn uitgedeeld.

2010: De huidige regels zullen worden gecontinueerd.

Spuitkeuring

Doel: Door gebruik van goed onderhouden en goed afgestelde (goedgekeurde) spuitapparatuur kunnen gewasbeschermingsmiddelen zo effectief mogelijk worden ingezet, waardoor belasting van het milieu tot een minimum wordt beperkt. Akkerbouwers en ook loonwerkers zijn verplicht één keer per drie jaar de spuitmachine te laten keuren bij een keuringsstation, dat werkzaam is onder verantwoordelijkheid van SKL. De spuitmachine moet dan voldoen aan de in betreffende verordening beschreven eisen.

Uitvoering en resultaat: In 2009 zijn bijna 4.300 veldspuiten gekeurd. Vrijwel alle machines zijn in aangeboden vorm of na repara-

tie goedgekeurd. Een twintig tal (0,5 %) machines werd afgekeurd. Handhaving van deze verordening wordt ondertussen door "de markt" zelf geregeld. Vrijwel alle akkerbouwers zijn gecertificeerd. Een van de voorwaarden waaraan moet worden voldaan, is dat de veldspuit conform de verordening moet zijn goedgekeurd. De consequentie van een niet (goed)gekeurde machine is, dat de betreffende teler in principe zijn akkerbouwproducten niet kan afzetten.

2010: Het voornemen is om in 2010 de keuringsplicht te continueren. De spuitkeuring wordt overigens voor alle lidstaten van de EU verplicht. Eind 2009 is de EU Richtlijn 2009/128 vastgesteld ten behoeve van duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de EU. Onderdeel van de richtlijn is de keuring van in gebruik zijnde landbouwsputten. De overheid is van plan om de huidige spuitkeuring, die door de sector zelf in een PA-verordening is vastgelegd en via certificering door de markt wordt gecontroleerd, vanaf 2011 in de gewasbeschermingswetgeving op te nemen. Daarbij wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om aan de richtlijn te voldoen en tegelijk het huidige, goed functionerende systeem voor de keuring van veldspuiten te behouden.

Reiniging GBM-verpakking

Doel: De 'Verordening reiniging verpakkingen gewasbeschermingsmiddelen' is onderdeel van het verpakkingsconvenant tussen overheid en bedrijfsleven. Als verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen, direct nadat ze zijn geleegd, worden gereinigd op de in deze verordening voorgeschreven manier en met de voorgeschreven apparatuur, vallen ze onder de categorie bedrijfsafval en niet onder klein chemisch afval. Dit moet wel expliciet op het etiket van de verpakking zijn vermeld.

Uitvoering en resultaat: Het reinigen van verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen is ook onderdeel van de eind 2009 gepubliceerde EU-richtlijn voor duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Voor nieuwe machines (fustreinigers) is al eerder een ISO-standaard gepubliceerd. Bij de hierin opgenomen norm ligt de nadruk vooral op de prestatie, die het apparaat moet leveren en niet op de exacte afmetingen. De huidige spoelverordening dient dus te worden geactualiseerd.

2010: Voor de teler is van belang, dat voorschriften (EU-richtlijn, convenant, productschapsverordening) goed op elkaar zijn afgestemd en een minimale lastendruk veroorzaken. De spoelverordening zal daarom in 2010 worden aangepast.

Tuchtrechtzaken

In 2009 heeft het tuchtgerecht in 16 zaken (2008: 35) tegen 13 telers (2008: 31) uitspraak gedaan. Het betreft één verzetzaak uit 2007, één verzetzaak uit 2008 en de eerste behandeling van 14 zaken uit 2008. De overtredingen hadden betrekking op regels rond knolcyperus (14), phytophthora (1) en wratziekte (1).

Het tuchtgerecht heeft in 15 zaken boetes opgelegd, variërend van € 250,- tot ruim € 12.000,-. In de verzetzaak uit 2007 kreeg de teler vrijspraak. In één geval is door de teler verzet aangetekend tegen de uitspraak, waarna de zaak opnieuw door het tuchtgerecht is behandeld. De boete werd verlaagd omdat de teler geen wederrechtelijk voordeel had genoten.

In 3 gevallen (1 ondernemer) is beroep aangetekend bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), het hoogste rechtscollege. De uitspraak wordt begin 2010 verwacht.

Onderzoek

Onderzoek en kennisoverdracht

Doel: Het PA streeft naar een breed gedragen en op de praktijk gericht onderzoeksprogramma. Aan de basis van een dergelijk programma staat een brede inventarisatie van wensen met betrekking tot onderzoek en kennisverspreiding bij telers(organisaties), handel, industrie, en onderzoeks- en voorlichtingsorganisaties.

Uitvoering en resultaat: In 2009 is geprobeerd om minimaal 100 wensen te inventariseren. Met 132 ontvangen wensen en ideeën voor het onderzoeksjaar 2010 is dit gelukt.

Alle wensen zijn regionaal en vervolgens landelijk beoordeeld. Voor de als prioritair beoordeelde wensen zijn vervolgens projectvoorstellen en offertes aangevraagd, die in landelijke gewaswerkgroepen zijn beoordeeld op de prijs-/kwaliteitverhouding. Na advies van de gewaswerkgroepen heeft de Commissie Teeltaangelegenheden (CT) uiteindelijk het programma vastgesteld. De com-

missie heeft in 2008 besloten de duur van het programmeringstraject te verkorten. Door aanbesteding van het onderzoek voor de zomervakanties is dit in 2009 gelukt.

Bij onderzoek en kennisverspreiding wil de commissie meer aandacht te besteden aan onderwerpen met een innovatief karakter, of onderwerpen die zijn gericht op de wat langere termijn. Dit is in 2009 verder vormgegeven door nog meer projecten te richten op innovatie en duurzaamheid, en door projecten te bundelen tot programma's. Ook in 2009 is er daardoor sprake van een breed gedragen onderzoekspakket, evenwichtig gericht op de kortere en langere termijn.

In 2009 bestond het totale onderzoeksprogramma, inclusief het Instituut voor Rationele Suikerproductie (IRS), uit ruim 70 projecten. Hiervan zijn de hierna genoemde, conform de planning, in 2009 afgerond:

- groeiregulatie in gerst
- tripsbestrijding in ui
- meting van bodemleven
- wintertarwe als energiegewas
- toelating herbiciden in karwij
- ritnaalden – bemonstering en bestrijdingsdrempel
- bestrijding slakken en ritnaalden in aardappel
- demodag en regionale bijeenkomsten wildschade
- branden van uien tegen valse meeldauw
- verbetering van strovertering
- invloed biofumigatie op aardappelkwaliteit
- effect (mest)stoffen op schurft in aardappel
- versnelling mineralisatie dierlijke mest
- effect van verse organische stof
- verbreding directzaai Oldambt
- energiekompas voor de veenkoloniën.

De projecten 'Nieuwe consumptieaardappelryassen voor Zuidoost-Nederland' en 'Loofdoding aardappelen' zijn niet afgerond, maar met een jaar verlengd.

Voor de ontwikkeling van de akkerbouwsector en voor het draagvlak van de organisatie en financiering door het PA is het van belang, dat de resultaten van kennisprogramma's en -projecten zichtbaar, tijdig en in bondige vorm worden verspreid binnen de akkerbouwketens. Ook in 2009 is onderzoeksorganisaties daarom gevraagd artikelen te schrijven voor vakbladen en inleidingen en demonstraties te verzorgen voor geïnteresseerden. Daarnaast worden onderzoeksresultaten beschikbaar gesteld via www.kennisakker.nl. Het gebruik van deze site is in 2009 met 20% gestegen tot 2.650 bezoekers per week. Het aantal gebruikers van de attendingservice kennisakker.mail is licht gestegen tot 1.350.

2010: De CT heeft besloten in 2010 € 2,8 miljoen te besteden aan onderzoek en kennisverspreiding. De organisatie van de onderzoeksprogrammering zal worden voortgezet.

Actieplan Aaltjesbeheersing

Doel: In 2005 is op initiatief van het PA en LTO Nederland het 'Actieplan Aaltjesbeheersing' gestart. Ondanks het succes van dit actieplan, zijn in de praktijk nog lang niet alle problemen opgelost. In 2008 is daarom besloten het actieplan met nog eens vier jaar te verlengen.

Uitvoering en resultaat: De afgelopen jaren zijn diverse onderzoeks- en voorlichtingsprojecten uitgevoerd, waarvan de resultaten via vakbladartikelen, praktische folders, nieuwsbrieven en www.kennisakker.nl zijn verspreid.

In 2009 liepen 9 onderzoeksprojecten, waarvan de hieronder genoemde 7 conform de planning nog hetzelfde jaar zijn afgerond:

- granulaten tegen aardappelmoeheid op zavelgrond
- cystenvrij maken van aardappelpootgoed
- meloïdogyne in grond en knol
- *Pratylenchus penetrans* bij maïsteelt met bodembedekker
- invloed hennep op *Pratylenchus penetrans*
- beheersing van Trichodoriden
- literatuuronderzoek groenbemesters na maïs.

Kennisoverdracht speelt een centrale rol in het actieplan. Er zijn in 2009 weer enkele praktische brochures verspreid. Er zijn nu 'rode lampen' voor 11 schadelijke aaltjes, die op een gestandaardiseerde wijze waarschuwen voor te hoge besmettingsgraden. Deze 'rode lampen' zijn ook in 2009 weer door de laboratoria met de onderzoekuitlagen meegestuurd.

Kennisuitwisseling tussen onderzoek en adviseurs is in 2009 extra gestimuleerd met bijeenkomsten van de 'Kenniskring Topadviseurs'. Hiermee wordt eenduidigheid in de adviezen naar de primaire sector bevorderd.

2010: De tweede fase van het 'Actieplan Aaltjesbeheersing' is in 2009 gestart. In 2010 zal het actieplan conform planning worden voortgezet. Het plan loopt tot 2012.

Certificering

Doel: Het productschap is sinds eind jaren '90 nauw betrokken bij de certificering in de akkerbouw door het actief ondersteunen van het 'Akkerbouw Certificeringsoverleg', een overleg tussen telers, afnemers, kwekers en loonwerkers. Het productschap voert het voorzitterschap en het secretariaat. De deelnemende afnemers zijn de beheerders van de zogenoemde gewascertificaten (VVC's). Het certificeringsoverleg zelf is beheerder van de Voedsel- en Voederveiligheid Akkerbouw (VVAK). Daarmee is het een uniek platform voor praktijkgerichte en zinvolle certificering. Om zijn rol goed te kunnen vervullen heeft het productschap zitting in diverse overlegvormen m.b.t. certificering in de verschillende gewasketens.

Het productschap is daarnaast op verzoek van de granen/zaden/peulvruchtenketen de beheerder van het VVC Granen, Zaden en Peulvruchten (GZP). De beoordelingsrichtlijn wordt jaarlijks in overleg met de betrokken sectoren geactualiseerd.

Of telers voor bepaalde gewassen een certificaat nodig hebben is afhankelijk van de afnemers en de markteisen, die aan die afnemers worden gesteld. Dit betreft vooral het afdekken van voedsel- en voederveiligheidsrisico's. Om te bewijzen dat aan de gestelde regels wordt voldaan, kan een teler kiezen uit bijvoorbeeld de VVC's of de bedrijfscertificaten VVAK of GlobalGAP.

Uitvoering en resultaat: In 2009 was meer dan 95% van de gecollecteerde granen, zaden en peulvruchten afkomstig van gecertificeerde telers. Granen, zaden en peulvruchten afkomstig van niet volgens een van deze systemen gecertificeerde telers, worden gescheiden opgeslagen van gecertificeerde producten en onderworpen aan een uitgebreider monsternamaprogramma dan producten afkomstig van gecertificeerde telers.

In 2009 is het Geschillenreglement beoordelingsrichtlijn GZP vastgesteld door het bestuur. In het verslagjaar zijn geen aanvragen voor beslechting van geschillen ontvangen.

Vrijwel alle akkerbouwers zijn al gecertificeerd en voldoen aan de gestelde eisen, hetgeen blijkt uit het jaarlijks zeer lage aantal afkeuringen en evenzo weinig zaken in bezwaar- en beroepsprocedures.

Sinds het beschikbaar komen van het VVAK in 2005 neemt het aandeel van VVAK en GlobalGAP toe ten koste van de VVC's. In 2009 is het aantal VVAK en GlobalGAP gecertificeerde bedrijven stabiel gebleven, maar daalde het aantal VVC's door o.a. bedrijfsbeëindiging en -samenvoeging. Twee op de drie ondernemers hebben één of meerdere VVC's en de overige hebben een VVAK of GlobalGAP-certificaat.

Om dubbele certificering van telers te voorkomen wordt, indien de sector dit wenst, toegewerkt naar wederzijdse acceptatie (gelijk-

waardigheid). In 2009 is via stille diplomatie gewerkt aan acceptatie van VVAK door de Belgische diervoederfabrikanten en vice versa, maar nog geen concreet resultaat geboekt.

2010: In 2010 wordt verder gewerkt aan acceptatie van de VVAK (en de VVC's) door Belgische diervoederfabrikanten. Daarnaast wordt gewerkt aan een nieuwe module voor de VVAK, waarmee gecertificeerde telers aantoonbaar voldoen aan de EU-eisen voor duurzame biomassaproductie ten behoeve van energiedoelinden.

Innovatie

Doel: Met het project Kiemkracht wil de Commissie Teelt (CT), samen met innoverende ondernemers en het InnovatieNetwerk van het Ministerie van LNV, grensverleggende innovaties realiseren.

Uitvoering en resultaat: In 2009 zijn in dit kader vier concepten uitgewerkt.

Biochar: de klimaatreddende bodem. Biochar is biomassa, die door zuurstofloze verhitte is omgezet naar een koolstofrijke substantie. Voor de uitwerking van dit concept is een project opgezet, waaraan circa 13 partners, verspreid over 7 landen in de Noordzee-regio, deelnemen. Het project, dat 1 oktober 2009 van start is gegaan en loopt tot 30 september 2013, heeft tot doel de biocharstrategie te ontwikkelen en implementeren. De strategie is gericht op het omzetten van biomassanevenstromen in bio-energie en biochar. Door het inbrengen van biochar in de bodem, worden bodemkwaliteit en -vruchtbaarheid verbeterd, waardoor de gewasopbrengst stijgt. Tegelijkertijd wordt door biochar CO₂ permanent aan de atmosfeer onttrokken en in de bodem vastgelegd.

Hiphapje staat voor de overgang naar een grotere consumptie van plantaardige eiwitten door mensen, zodat het voedsel eerlijk verdeeld kan worden bij een groeiende wereldbevolking. Het doel is duurzame en gezonde voeding te ontwikkelen, die vooral is gebaseerd op plantaardige eiwitten. Het concept is uitgewerkt in drie deelprojecten: Hiphapje, een puur plantaardige gezonde maaltijd-component of snack, de Vegetarische Slager, een conceptwinkel op een Alocatie en BoernBoonBrok, soja-alternatieven van Hollandse bodem. De Vegetarische Slager heeft met hulp van Kiemkracht subsidie gekregen voor een uitgebreide haalbaarheidsstudie.

Zelfbemestende Akker richt zich in samenwerking met de agri-business op het terugwinnen van de mineralen stikstof, fosfaat en kalium uit natte processtromen, zodat de minerale kringlopen op de akker gesloten worden. Het consortium heeft onder leiding van Kiemkracht voor dit concept de Cradletto-Cradle prijsvraag gewonnen van € 100.000,-. Dit concept is opgenomen in de reguliere programmaontwikkeling en investeringsbeslissingen van de agri-business.

SmartBot werkt aan de ontwikkeling van kleine, slimme, lichte landbouwmachines, die de bodemstructuur verbeteren, de monocultuur doorbreken en de menselijke maat terugbrengen in het landschap. Concreet betekent dit het ontwikkelen van agro-technologische robots, zoals een vogelverschrikrobot en een suikerbietrooiconcept.

Daarnaast is Kiemkracht betrokken bij het concept bioraffinage en heeft daartoe mede het initiatief genomen het Dutch Biorefinery Cluster op te richten. Dit cluster, bestaande uit de agri-business en de verenigde papier- en kartonindustrie, richt zich onder andere op de versterking van integratie tussen akkerbouw en chemie.

2010: De plannen voor 2010 richten zich op verdere uitwerking en implementatie van de concepten Biochar, BoernBoonBrok en SmartBot.

Project Effectief middelenpakket

Doel: De doelstelling van het project 'Effectief middelenpakket' is te bewerkstelligen, dat voor de akkerbouwsector een gewasbeschermingsmiddelenpakket ter beschikking komt, dat zowel voor grote teelten als kleine teelten en toepassingen toereikend is. De afgelopen jaren is dit project door het PA uitgevoerd en gefinancierd. De werkzaamheden op het gebied van graszaad, graszoden en vlas worden evenwel uitgevoerd door Plantum NL, vanwege de daar aanwezige expertise op het gebied van productie van uitgangsmateriaal.

Het project wordt tweejaarlijks geëvalueerd. De laatste evaluatie was eind 2008; eind 2010 zal opnieuw een evaluatie plaatsvinden. Door de beschikbare tijd voor het project vanaf 2009 te verhogen naar 0,8 fte, kan meer aandacht worden besteed aan afzonderlijke knelpunten en projecten.

De coördinator effectief middelenpakket (CEMP) van het PA brengt het landbouwbedrijfsleven en producenten van gewasbescher-

mingsmiddelen bijeen om knelpunten in de gewasbescherming op te lossen. Daarnaast zijn er contacten met het Ministerie van LNV en het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden.

Uitvoering en resultaat: Ook in 2009 zijn door het PA weer verschillende toelatingen gerealiseerd. Dit betreft zowel structurele oplossingen (vereenvoudigde uitbreidingen) als tijdelijke oplossingen (dringend vereiste gewasbeschermingsmiddelen).

In het verslagjaar is in toenemende mate aandacht besteed aan knelpunten voor kwekers van graszoden. Deze knelpunten zijn van dien aard, dat het steeds moeilijker wordt om te voldoen aan de eisen van de markt, namelijk dat graszoden vrij moeten zijn van onkruiden, zoals straatgras, en vrij van ziekten.

Bovengenoemde activiteiten voorzien in een grote behoefte, waarbij aangetekend moet worden dat slechts moeizaam voortgang wordt geboekt. Dit komt door de ingewikkeldheid van de regelgeving voor toelating van bestrijdingsmiddelen en het feit, dat kleine gewassen commercieel weinig interessant zijn voor producenten van gewasbeschermingsmiddelen.

2010: Voor 2010 zijn de nodige voorbereidingen getroffen voor de realisatie van nog meer tijdelijke en structurele toelatingen. Op www.kennisakker.nl is meer informatie te vinden over diverse door het PA gefinancierde gewasbeschermingsprojecten.

Convenant Coëxistentieafspraken.

Dit convenant behelst afspraken over de teelt van genetisch gemodificeerde gewassen naast gangbare en biologische. Het product-schap verzorgt het voorzitterschap en het secretariaat van de stuurgroep, die is belast met de uitwerking van de afspraken uit het convenant. In 2009 is, ondanks pogingen van het Ministerie van LNV om financiële afspraken te maken over de invulling, geen duidelijkheid gekomen over de uitwerking van de 'restschadefondsen'.

Landbouwzaaizaden

De Beleidsadviescommissie Landbouwzaaizaden (BAC-Lzz) fungeert als platform van de landbouwzaaizadensector. Hierin werken kwekers, zaaizaadtelers en zaaizaadhandelaren samen.

Onderzoek

Doel: De commissie heeft tot taak om het bestuur van het PA te adviseren over alle aangelegenheden die landbouwzaaizaden betreffen. Het gaat daarbij onder meer om onderzoekswensen en zaken, die verband houden met EG-regelgeving voor het verkeer van uitgangsmateriaal. De commissie kwam in 2009 bijeen op 7 oktober. Een belangrijke leidraad voor de BAC-Lzz is de 'Meerjarenvisie Graszaadteelt', die in november 2007 door het productschapsbestuur is vastgesteld. Hierin is de vorming opgenomen van een expertisecentrum voor de graszaadteelt, waarin praktijkonderzoek en kennisoverdracht plaatsvinden. Dit krijgt gestalte op het Agrarisch Innovatie- en Kenniscentrum Rusthoeve te Colijnsplaat in samenwerking met DLV Plant.

Uitvoering en resultaat: In 2009 is op de Rusthoeve een onderzoek uitgevoerd, gericht op de screening van nieuwe chemische middelen voor de onkruidbestrijding in de teelt van graszaden en graszoden. Daarnaast is een onderzoek gestart naar de optimale standdichtheid van graszaad en is studie gemaakt van verschillende oogstmethoden van graszaad. Hierbij is een vergelijking gemaakt tussen Denemarken en Nederland. Tevens is er contact gelegd met buitenlandse onderzoeksinstituten, zodat uitwisseling van kennis kan plaatsvinden.

De begeleiding van het onderzoek, dat voor een belangrijk deel uit het 'Fonds Grassen en Voedergewassen' is gefinancierd, gebeurt door de Werkgroep Graszaden van het PA. Hierin zijn telers van graszaden, zaaizaadhandelsbedrijven en graszodenkwekers vertegenwoordigd.

In 2009 is door Agrimaco te Moerkapelle in opdracht van ZLTO een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden om graszaadhooi te gebruiken voor energiewinning ten behoeve van glastuinbouwbedrijven of bedrijven met intensieve veehouderij. Deze studie is gesubsidieerd uit het 'Fonds Grassen en Voedergewassen'. Het betreffende rapport biedt goede aanknopingspunten voor een vervolg, bijvoorbeeld het opzetten van een pilot-project.

Vanuit het 'Fonds Zaaizaad van Granen, Peulvruchten en andere gewassen' is een subsidie verleend voor onderzoek naar fusarium in granen, uit te voeren door Plant Research International (PRI) en PPO. Het betreft een meerjarig project, gericht op een belangrijke graanziekte.

2010: Het onderzoek op de Rusthoeve levert bruikbare resultaten op en wordt gecontinueerd in 2010. Over het fusariumonderzoek is nog geen besluit genomen.

Cultuur- en gebruikswaardeonderzoek (CGO) aan landbouwgewassen

Doel: Op verzoek van het bedrijfsleven worden nieuwe rassen van landbouwgewassen getoetst op hun waarde voor teler en verwerker. Het samenwerkingsverband hiervoor is de Commissie Samenstelling Aanbevelende Rassenlijst (CSAR) waarin Plantum NL, de organisatie van de zaaizaadhandel, LTO-Nederland als organisatie van landbouwers en het PA samenwerken.

Uitvoering en resultaat: In december 2009 heeft de minister van SZW, mede namens de ministers van LNV en EZ, toestemming verleend voor deelname van het PA in de nog op te richten Stichting CSAR. Deze stichting heeft ten doel om de objectiviteit en onafhankelijkheid van het rassenonderzoek te waarborgen.

Het onderzoek waarvoor CSAR verantwoordelijk is, sluit aan op wettelijk voorgeschreven onderzoek, dat evenwel in Nederland niet zodanig van omvang is, dat het kan leiden tot op de praktijk gerichte aanbevelingen van nieuwe rassen. CSAR brengt persberichten uit waarin de nieuwste aanbevolen rassen worden genoemd. Een keer per jaar verschijnt een rassenlijst voor de akkerbouw en een voor de veehouderij.

CSAR beslist over de samenstelling van de 'Aanbevelende Rassenlijst'. Deskundigen van het bedrijfsleven bereiden de beslissingen inhoudelijk voor. Dit gebeurt in zeven gewaswerkgroepen. Het gaat om de volgende gewassen: suikerbieten, cichorei, snijmaïs en korrelmaïs, voedergewassen, granen, loggewassen en groenbemesters en vlas.

Met het onderzoek is jaarlijks circa € 1 miljoen gemoeid. Dit bedrag wordt bijeengebracht door het bedrijfsleven. Voor de meeste gewassen gaat het om een verdeling van kosten tussen kweekbedrijven, telers en verwerkende industrie. De telersbijdrage komt uit het 'Fonds Teeltaangelegenheden' van het PA. Voor de voedergewassen en de snijmaïs betalen de kweekbedrijven alle kosten.

2010: Het huidige beleid zal in 2010 worden voortgezet.

Granen en graanproducten

Commissie graan en graanproducten

Doel: De in 2009 door het bestuur ingestelde 'Commissie graan en graanproducten' heeft als doel de eigen identiteit van de sector granen in de besluitvorming van het productschap tot uitdrukking te laten komen. De commissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van in het bestuur vertegenwoordigde organisaties.

Uitvoering en resultaat: De taak van deze commissie is het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over alle zaken, die betrekking hebben op graan en graanproducten. Bovendien besluit deze commissie over de besteding van het in het kader van de begroting beschikbaar gestelde budget.

De commissie is voor het eerst bijeengekomen op 4 december 2009. Er is met name van gedachten gewisseld over de invulling van de activiteiten van de commissie.

2010: In 2010 zal het beleid verder worden ontwikkeld.

Kwaliteit en onderzoek

Tarwekwaliteitsonderzoek

In het verlengde van het Cultuur- en GebruikswaardenOnderzoek (CGO) financiert het PA het bakkwaliteitsonderzoek voor tarwe. Hieraan nemen kwekers en maalindustrie deel.

Doel: Het doel van dit onderzoek is te komen tot goede, in Nederland te telen wintertarwe, met bakeigenschappen die voldoen aan de eisen van de Nederlandse industrie.

Uitvoering en resultaat: In 2009 zijn vier nieuwe wintertarwerassen opgenomen in de aanbevolen rassenlijst. Van deze vier rassen werd één ras ingedeeld in de rubriek 'betere baktarwe' en één ras in de rubriek 'baktarwe'. De overige twee rassen werden ingedeeld in de rubriek 'overige tarwe'.

Daarnaast is in het verslagjaar gekeken naar mogelijkheden voor verdere optimalisatie van het onderzoek. Ook de industrie is een discussie gestart over nieuwe invulling van het kwaliteitsonderzoek. Hierbij streeft de industrie naar aansluiting op het onderzoek, dat is gedaan in het kader van het project 'HealthGrain'.

2010: Het beleid zal op basis van deze discussie in 2010 worden aangepast.

HealthGrain

Doel: In dit Europese project, waarvan het PA partner is, wordt gezocht naar de gezondheidsvoordelen van granen en naar mogelijkheden om deze gezondheidsvoordelen verder te ontwikkelen.

Uitvoering en resultaat: Het project, waaraan Europese wetenschappers en bedrijfsleven (graantelers, graanverwerkers, bakkerijen) hun bijdrage leveren, loopt van 2005 tot en met mei 2010 en wordt medegefinancierd door de Europese Commissie. In Nederland worden de resultaten en de in het HealthGrain-netwerk aanwezige kennis gebruikt bij de toenemende communicatie over graanproducten en gezondheid.

2010: Als het project in mei 2010 afloopt, zal worden getracht een follow-up op te zetten om het ontwikkelde netwerk en de samenwerking zoveel mogelijk te benutten. Nederlandse wetenschappers op het gebied van granen en gezondheid hebben bij een door het PA georganiseerde bijeenkomst aangegeven, dat de in Nederland aanwezige expertise beter kan worden ingezet. Nationale en internationale kennisuitwisseling zal hieraan een bijdrage leveren. Daarnaast is het van groot belang, dat de kennisontwikkeling praktisch toepasbaar wordt voor het bedrijfsleven. Het PA zet zich in om wetenschap en bedrijfsleven samen te brengen, zodat wetenschappelijke kennis effectief en efficiënt wordt toegepast in productontwikkeling, procesontwikkeling en voorlichting. Met dit doel worden door het productschap bijeenkomsten georganiseerd.

NIBEM

Doel: Het NIBEM (Nederlands Instituut voor Brouwergerst, Mout en Bier) is de organisatie van en voor de gerst-mout-bierketen. Het PA levert een financiële bijdrage aan het NIBEM en heeft zitting in het bestuur. Bovendien verricht het PA secretariaatswerkzaamheden voor diverse werkgroepen van het NIBEM.

Uitvoering en resultaat: In 2009 is het onderzoek voortgezet naar alternatieven voor de afzet van bierbostel. Zoals ieder jaar is er een zomerexcursie en een brouwersdag gehouden, waarbij het PA een actieve bijdrage leverde aan de organisatie. Bij deze evenementen is de hele keten vertegenwoordigd.

Parallel aan het CGO voor zomergerst loopt het door het NIBEM gefinancierde rassenonderzoek. De focus ligt hier op de ontwikkeling van brouwwaardige zomergerst. Jaarlijks brengt het NIBEM een persbericht uit over de industriële verwerking van nieuwe in Nederland geteelde zomergerst, waarvoor mouterijen en brouwerijen vrijwillig hun gegevens en ervaringen ter beschikking stellen.

2010: In 2010 zal het huidige beleid worden voortgezet.

Hygiënecodes

Hygiënecode granen, zaden en peulvruchten collecterende, verwerkende en afleverende bedrijven

Doel: In de Europese hygiëneverordeningen voor levensmiddelen- en diervoederbedrijven (Verordeningen (EG) nr. 852/2004 en (EG) nr. 1831/2003) is vastgelegd, dat elk bedrijf dat zich bezighoudt met levensmiddelen en/of diervoeder een op HACCP gebaseerd voedselveiligheidssysteem moet hebben. Bedrijven kunnen ook invulling geven aan deze verplichting door gebruik te maken van een goedgekeurde hygiënecode. Wanneer een bedrijf volgens de in de goedgekeurde hygiënecode omschreven procedures werkt, kan het ervan uitgaan, dat aan de wettelijke eisen van de hiervoor genoemde verordeningen wordt voldaan.

Hygiënecodes zijn vrijwillig toepasbaar. Een bedrijf kan er ook voor kiezen om in plaats van te werken volgens de hygiënecode een eigen HACCP-systeem op te stellen en toe te passen.

Uitvoering en resultaat: Om graanhandelbedrijven te helpen bij het voldoen aan de wettelijke verplichting tot het werken met een op HACCP gebaseerd voedselveiligheidssysteem, hebben het PA en de Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren de hygiënecode voor granen, zaden en peulvruchten collecterende, verwerkende en afleverende bedrijven (hierna: Hygiënecode GZP) in 2009 geheel herzien en afgestemd met de Voedsel- en Warenautoriteit (VWA) en het regulier overleg warenwet.

De hygiënecode is vervolgens goedgekeurd door de ministers van VWS en LNV. Bedrijven kunnen met ingang van 1 oktober 2009 gebruik maken van de herziene Hygiënecode GZP.

2010: In 2010 zal het huidige beleid worden voortgezet.

Sectorale monitoring

Doel: Een andere wettelijke verplichting is de verificatie of ingekochte producten aan wettelijke normen voldoen. In het kader van de Hygiënecode GZP kunnen bedrijven ervoor kiezen via het gezamenlijke sectorale monitoringsprogramma invulling te geven aan deze verificatieplicht. Omdat het merendeel van de granen, zaden en peulvruchten collecterende bedrijven deelneemt aan dit sectorale monitoringsprogramma, levert dit een schaalvoordeel op. Als een bedrijf niet aan de sectorale monitoring deelneemt, blijft het bedrijf verplicht om zelf leveringen te verifiëren.

Uitvoering en resultaat: In 2009 heeft het PA het sectorale monitoringsprogramma in het kader van de Hygiënecode GZP uitgevoerd. Bij enkele monsters bleek sprake te zijn van overschrijding van de wettelijke norm. In deze gevallen heeft de sector corrigerende maatregelen genomen. Het monitoringsprogramma wordt jaarlijks aangepast aan de hand van uitslagen van voorgaande jaren en de omvang van de totale productie.

2010: In 2010 zal het huidige beleid worden voortgezet.

Biotechnologie

GGO's

Doel: Door de wereldwijde toename van de teelt van genetisch gemodificeerde gewassen krijgen bedrijven in de agrarische en verwerkende sector steeds vaker te maken met genetisch gemodificeerde gewassen in verschillende stadia van productie (teelt, handel en verwerkende industrie). Op het gebied van biotechnologie wordt in de Projectgroep Biotechnologie nauw samengewerkt met het Productschap Diervoeder en het Productschap Margarine, Vetten en Oliën.

Uitvoering en resultaat: Om de in het productschap vertegenwoordigde sectoren te laten kennis nemen van de standpunten van de ketenpartners heeft het PA gezamenlijk met het Productschap Diervoeder in 2009 een themamiddag georganiseerd over genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) in de keten. Voor deze themamiddag zijn sprekers uitgenodigd uit diverse schakels van de levensmiddelen- en diervoederketen, de WUR en werknemersorganisaties. Elk van de sprekers ging in op gevolgen, mogelijkheden en/of bedreigingen als gevolg van (niet-) beschikbaarheid van ggo's. Dat het onderwerp leeft in de levensmiddelen- en diervoederketen, bleek uit het grote aantal belangstellenden (circa 120) en de geanimeerde discussie, die ter afsluiting van de bijeenkomst plaatsvond. Uit de lezingen en discussie kwam naar voren, dat alle schakels in de levensmiddelen- en diervoederketen in meer of mindere mate problemen ondervinden als gevolg van het huidige Europese toelatingsbeleid voor ggo's. Bij de afsluitende discussie werd duidelijk, dat ketenpartners en vakbonden behoefte hebben aan een zodanige aanpassing van het Europese toelatingsbeleid, dat toelating van nieuwe ggo's vlotter verloopt en bij voorkeur synchroon met landen buiten Europa.

2010: In 2010 wordt de afstemming van standpunten over ggo's binnen de keten vervolgd. Er zal nader worden bekeken of en zo ja, op welke wijze de problemen, die het bedrijfsleven ondervindt als gevolg van het Europese toelatingsbeleid voor ggo's, kunnen worden opgelost.

Bakkerij

Commissie Brood en Banket

De Commissie Brood en Banket, ingesteld op basis van artikel 88a van de Wet op de Bedrijfsorganisatie, is belast met de voorbereiding van en advisering over maatregelen, die het bestuur van het productschap neemt met betrekking tot brood en banket. De hoofdtaak van de Commissie Brood en Banket betreft de uitvoering van een pakket structuurversterkende maatregelen voor de industriële broodbakkerij en de ambachtelijke brood- en banketbakkerij. Verder besluit zij over de besteding van door het bestuur beschikbaar gestelde budgetten, voert zij genomen besluiten uit en ziet zij toe op de gefinancierde projecten, activiteiten en instellingen.

Structuurmaatregelen 2005-2009

Doel: Met de structuurversterkende maatregelen speelt de bakkerijsector in op een aantal ontwikkelingen, zoals de zich wijzigende consumptiepatronen en de grotere behoefte van de consument aan informatie over voedingswaarde en gezondheidsaspecten van brood en broodproducten. Daarnaast is het gewenst blijvend aandacht te besteden aan het imago van brood en van de bakkerij. Op grond van demografische ontwikkelingen kan worden voorzien, dat vooral in het segment van de ambachtelijke bakkerij de komende jaren een groot aantal ondernemers het bedrijf zal sluiten of verkopen. Voor de structuurversterkende maatregelen betekent dit dat bedrijfsoverdracht een aandachtspunt is.

Het budget voor de structuurversterkende maatregelen is onderverdeeld in een budget voor algemene maatregelen (collectieve voorlichting en promotie), een budget voor op het grootbedrijf gerichte maatregelen (imagobevordering en marktonderzoek) en een budget voor op het midden- en kleinbedrijf gerichte maatregelen (eerstelijnsadvisering, activiteiten voor starters en borgstelling).

Uitvoering en resultaat: De invulling van de structuurversterkende maatregelen voor 2009 is als volgt:

- Voorlichting over en generieke promotie van brood en broodproducten. Deze activiteiten zijn, evenals in het verleden, uitgevoerd door het Voorlichtingsbureau Brood. Het Voorlichtingsbureau Brood neemt in 2009 tevens de organisatie en uitvoering van Het Nationaal Schoolontbijt volledig voor haar rekening. In totaal hebben 2.500 scholen aan het project deelgenomen. Het productschap bekostigt de activiteiten van het voorlichtingsbureau in 2009 met een subsidiebedrag van € 2.030.000,-.
- Versterking van het imago van brood en van de bakkerij. Het productschap ondersteunt in 2009 de volgende imagobevorderende activiteiten: de activiteiten van de Stichting Bakkerij Imago, de organisatie van het 'Nationaal Bakkerij Gala' en de verkiezing 'Bakkerij/ Banketbakkerij van het jaar'. De Stichting Bakkerij Imago wordt voor dit doel ondersteund met een subsidiebedrag van € 332.000,-. Het Nationaal Bakkerij Gala wordt ondersteund met een subsidiebedrag van € 101.500,-. Voor de verkiezing Bakkerij/Banketbakkerij van het Jaar is in 2009 een subsidiebedrag toegekend van € 70.000,-.
- Marktonderzoek voor het grootbedrijf. De Stichting Bakkerij Imago ontvangt voor het verzamelen en beschikbaar stellen van marktanalytische informatie in 2009 een subsidie van € 350.000,-. In 2009 is aan deze stichting voor een pilotproject voor het vertalen van marktinformatie naar de ambachtelijke bakkerij eveneens een subsidie verstrekt van € 110.000,-.
- De uitvoering van de maatregelen voor het midden- en kleinbedrijf wordt aangestuurd door de Werkgroep MKB-bakkers ('Voor de Bakker') van de Commissie Brood en Banket, binnen door het bestuur en de Commissie Brood en Banket bepaalde kaders. Onderstaand wordt ingegaan op de activiteiten van de werkgroep in 2009.

Werkgroep "Voor de Bakker"

De uitvoering van de specifiek voor de ambachtelijke brood- en banketbakkerij vastgestelde maatregelen wordt begeleid door de Werkgroep "Voor de Bakker". Het betreft:

- Eerstelijnsadvisering. In 2009 hebben de twee eerstelijnsadviseurs van de werkgroep in totaal 223 adviesverzoeken behandeld (2008: 266), waarvan 103 (2008: 104) van startende ondernemers. Dit aantal betreft zowel starters die zich oriënteren op start of overname van een bedrijf, als starters die al in een overnametraject zitten.

Door het wegvallen van de WAZ is in het afgelopen jaar minder vaak een beroep gedaan op de adviseur, die is gespecialiseerd in

sociale verzekeringen. Mede in verband met zijn pensionering zijn de werkzaamheden dan ook met ingang van 2010 overgenomen door de eerstelijnsadviseurs.

■ **Activiteiten voor starters.** In 2009 zijn in het kader van (starters)begeleiding 15 haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd, waarvan 11 met positief advies en 3 met negatief advies. In 1 geval kon geen conclusie worden getrokken c.q. advies worden uitgebracht, vanwege het feit dat de betreffende ondernemer verzuimde een aantal noodzakelijke gegevens te verstrekken. Van de door de werkgroep begeleidde kandidaten zijn er in het verslagjaar ten minste 9 daadwerkelijk gestart.

Ook zijn in 2009 ten behoeve van starters een themadag en een workshop georganiseerd. Doel van deze evenementen is starters zo goed mogelijk voor te bereiden op het ondernemerschap. Bovendien hebben de adviseurs op enkele ROC's met een bakkerijopleiding presentaties gegeven. Niet alleen om studenten te enthousiasmeren voor het ondernemerschap, maar ook om ze te wijzen op de mogelijkheden die er zijn voor begeleiding en ondersteuning, bijvoorbeeld door de eerstelijnsadviseurs.

■ **BakkersFinancieringsFonds (BFF).** In 2009 heeft het BakkersFinancieringsFonds (BFF) drie borgstellingen verstrekt (in totaal voor € 250.000,-). Het jaarlijks beschikbare budget bedraagt € 487.500,-. Op advies van de werkgroep resp. de Commissie Brood en Banket heeft het bestuur de werkingsfeer van het BFF verruimd, waardoor het fonds in de toekomst voor de financiering van meer typen investeringen kan worden benut. Het Besluit PA begeleidingscommissie BakkersFinancieringsFonds 2008 is hiertoe gewijzigd.

Overige bijdragen en financiering

In 2009 heeft de Commissie Brood en Banket eveneens financieel bijgedragen aan projecten, die niet tot het pakket van structuurversterkende maatregelen behoren, maar wel een structuurversterkend karakter hebben. Het betreft onder meer de bekostiging van een structuurrapport van de bakkerijbranche, dat in opdracht van het Nederlands Bakkerij Centrum wordt opgesteld (subsidiebedrag € 69.200,-), enkele projecten met arbeidgerelateerde onderwerpen (€ 130.000,-) en bijdragen in aanvullende initiële investeringen en in de exploitatie van de databanken SpecsPlaza en RiskPlaza (voor 2009 begroot op € 81.900,-).

De structuurmaatregelen worden gefinancierd uit de opbrengst van een bestemmingsheffing op leveringen van meel en/of bloem van granen. Het tarief van deze heffing bedroeg ook in 2009 € 0,60 per 100 kg. De opbrengst van de heffing bedraagt circa € 3,9 miljoen.

2010: Het pakket structuurversterkende maatregelen heeft een looptijd van 2005 tot en met 2009. Omdat het pakket van maatregelen in het verslagjaar eindigt, hebben ondernemers- en werknemersorganisaties in 2009 gesprekken gevoerd over een eventueel vervolg op de structuurmaatregelen na 2009. Met het oog op deze gesprekken heeft de Commissie Brood en Banket eind 2008 Bureau Bartels opdracht verleend voor een evaluatieonderzoek van de structuurmaatregelen. De centrale probleemstelling van de evaluatie is als volgt geformuleerd: "Hoe kunnen de bekendheid en het bereik van de structuurmaatregelen worden beoordeeld, hoe verloopt de organisatie en uitvoering daarvan, in hoeverre zijn de gestelde doelen bereikt en wat zijn leerervaringen voor de toekomst?" In het kader van het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met een aantal sleutelpersonen en uitvoerders van de maatregelen. Daarnaast zijn steekproefsgewijs (aselect) bakkerondernemers uit grootbedrijf en midden- en kleinbedrijf geënquêteerd. Uit de evaluatie blijkt, dat onder de geraadpleegde bakkerondernemers en sleutelpersonen een groot draagvlak bestaat voor de structuurmaatregelen. Aanbevolen wordt vanuit een strategische visie op de toekomst (eventuele) maatregelen voor de komende jaren te formuleren. Het volledige onderzoeksrapport en een samenvatting ervan zijn via de website van het productschap gepubliceerd.

In aansluiting op de totstandkoming van de onderzoeksresultaten zijn werkgevers- en werknemersorganisaties in de tweede helft van 2009 gestart met het formuleren van een breed gedragen visie op de toekomst. Omdat dit meer tijd vergt dan aanvankelijk was voorzien, is besloten het bestaande pakket van structuurversterkende maatregelen voor de periode van één jaar ongewijzigd voort te zetten.

SpecsPlaza

Doel: Op verzoek van organisaties uit de bakkerijketen (maalindustrie, bakkerijgrondstoffenindustrie, ambachtelijke bakkerij en industriële bakkerij) en inkooporganisaties is in 2006 besloten tot de bouw van een ingrediëntendatabank voor de bakkerijketen. De ingrediëntendatabank (SpecsPlaza) stroomlijnt de informatie-uitwisseling van gegevens over de specificaties van bakkerij-ingrediënten. Voor leveranciers betekent SpecsPlaza, dat zij de specificaties van hun ingrediënten via één kanaal aan hun afnemers beschikbaar

kunnen stellen. Voor afnemers (bakkers) betekent SpecsPlaza, dat zij voor specificatiegegevens uit één bron kunnen putten. In combinatie met voor dit doel aangepaste softwarepakketten kan met SpecsPlaza een warenwettelijk juist etiket worden samengesteld. De basisversie van SpecsPlaza bevatte die specificatiegegevens, die nodig zijn om de bakker in staat te stellen een warenwettelijk juist etiket samen te stellen. Eind april 2008 kwam een uitgebreide versie van de ingrediëntendatabank beschikbaar. In deze versie zijn de productspecificaties uitgebreid met een aantal aanvullende gegevens. Met deze gegevens is de bakkerij in staat te voldoen aan de informatiebehoeften van (groot)afnemers. Het betreft hier bovenwettelijke gegevens over onder meer voedingswaarde en claims, allergenen, voedselveiligheidssystemen (certificaten) en uitgebreide verpakkingsinformatie.

Uitvoering en resultaat: De databank met bovenbeschreven functionaliteiten is inmiddels gerealiseerd. In 2009 lag het accent dan ook op aanpassingen van SpecsPlaza op deelgebieden en inspanningen gericht op vergroting van het aantal deelnemende leveranciers en afnemers.

Nadat in 2008 was besloten SpecsPlaza in te richten voor meertaligheid, is deze aanpassing in 2009 gerealiseerd. Niet-Nederlandstalige leveranciers kunnen nu voor hun Nederlandse afnemers specificaties invoeren in een Engelstalige versie van de databank. Schermteksten, codelijsten en veldbenamingen worden dan in de applicatie in het Engels getoond.

Ook werd in 2009 een aantal aanpassingen in SpecsPlaza doorgevoerd, waarmee de gebruiksvriendelijkheid voor leveranciers verbeterd. Enkele voorbeelden van dergelijke aanpassingen zijn:

- het inbouwen van schermpjes met beknopte toelichtende teksten over het invulveld waarbij zij zijn opgenomen, en
- een archieffunctie waarmee specificaties, die niet meer actueel zijn gearchiveerd kunnen worden, waardoor het beheer van de specificaties wordt vereenvoudigd.

Het besluit de databank te onderwerpen aan een externe audit, gericht op dataveiligheid is nog niet uitgevoerd. Hiermee is gewacht tot het operationeel worden van de meertalige versie van SpecsPlaza en op besluiten over de definitieve inrichting van de exploitatie van SpecsPlaza. Het overleg van ketenpartijen binnen het productschap startte in de tweede helft van 2009, namelijk een gedachtewisseling over een toekomstig exploitatiemodel van SpecsPlaza, dat zo goed mogelijk beantwoordt aan de behoeften van de ketenpartijen en efficiënt is. Verwacht wordt dat begin 2010 hierover besluiten worden genomen.

Inspanningen gericht op vergroting van het aantal deelnemende leveranciers en afnemers hebben in 2009 niet geleid tot een aanzienlijke uitbreiding van het aantal deelnemende leveranciers. Zo leidde de introductie van een full service-abonnement voor "kleine" leveranciers voornamelijk niet tot de verwachte toename van het aantal leveranciers, dat slechts enkele specificaties aanhoudt van grondstoffen die voor de bakkerij van belang zijn. Naar aanleiding van signalen van bakkers worden leveranciers in individuele contacten benaderd voor deelname aan SpecsPlaza. Om inzicht te krijgen in het beeld, dat bakkers hebben van SpecsPlaza en de mogelijkheden die het biedt, zijn in het voorjaar 4 workshops gehouden voor ambachtelijke bakkers. Samen met ondernemersorganisatie NBOV en de softwareleveranciers die hun software aan SpecsPlaza hebben gekoppeld, is in de workshops aan de hand van recepten van bakkers de werking van SpecsPlaza met behulp van verschillende bakkerijsoftwareprogramma's gedemonstreerd. Uit de workshops is gebleken dat 40% van de bakkers na een kennismaking met SpecsPlaza een positiever beeld heeft van de databank. Meer dan de helft van de deelnemers aan de workshops gaf aan met SpecsPlaza te gaan werken. Na de zomer startte een gezamenlijke actie van softwareleveranciers, die hun software hebben gekoppeld aan SpecsPlaza, met als doel het aantal deelnemende bakkers in een periode van één jaar fors uit te breiden. Tegen een uniforme actieprijs wordt een driejarig abonnement aangeboden op een softwarepakket van één van de deelnemende leveranciers naar keuze, een driejarig abonnement op SpecsPlaza en twee uren on line ondersteuning door de betrokken softwareleverancier bij het daadwerkelijk samenstellen van een etiket.

Het aantal leveranciers dat aan SpecsPlaza deelneemt, nam in 2009 toe van 75 aan het begin van het jaar tot 91 aan het einde van het jaar. Deze leveranciers hielden aan het einde van het verslagjaar meer dan 4.500 actieve, dat wil zeggen actuele en voor bakkers opvraagbare, specificaties aan. Het aantal deelnemende bakkers steeg van 200 tot 375.

2010: Er zal een evaluatie worden gemaakt van de gezamenlijke actie van softwareleveranciers ter vergroting van het aantal deelnemende bakkers. Voorts zal de databank aan een veiligheidsaudit worden onderworpen en zal de toekomstige exploitatie van SpecsPlaza verder worden ingericht.

RiskPlaza

Doel: RiskPlaza bestaat uit een databank met informatie over de mogelijke gevaren van bakkerij-ingrediënten, de hiervoor mogelijke beheersmaatregelen en een audit gericht op de borging tegen deze gevaren. Bij een RiskPlaza-audit* voert een certificerende instelling bij een deelnemend bedrijf een aanvullende audit uit op het al aanwezige, op HACCP gebaseerde, voedselveiligheidscertificaat. De audit richt zich op de borging tegen alle mogelijke gevaren van ingrediënten, die toeleveranciers aan het deelnemende bedrijf leveren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van informatie uit RiskPlaza.

RiskPlaza is een initiatief van de gehele bakkerijketen: de industriële en ambachtelijke bakkerij, de inkooporganisaties, de bakkerijgrondstoffenindustrie en de maalindustrie. Deze partijen hebben ervoor gekozen RiskPlaza onder te brengen bij het Productschap Akkerbouw. Zowel RiskPlaza als de RiskPlaza-audit* zijn ontwikkeld in nauwe samenwerking met de bakkerijketen, de VWA en certificerende instellingen, zodat de voordelen voor deelnemende bedrijven zo groot mogelijk zijn. Zo worden bijvoorbeeld verificatiekosten en -lasten in de keten verlaagd. De bakkerijsector loopt voorop met deze aanpak.

Het doel van het RiskPlaza-project is tweeledig: enerzijds het verlagen van verificatiekosten en -lasten, anderzijds de gehele keten op eenvoudige en transparante wijze inzicht geven in mogelijke gevaren van bakkerij ingrediënten en de beheersing hiervan.

De VWA heeft RiskPlaza geaccepteerd als ketengarantiesysteem. Dit betekent dat bedrijven, door af te nemen van een RiskPlaza-audit* bedrijf, aantoonbaar aan de wettelijke verificatieplicht voor grondstoffen voldoen. Daarnaast kan een bedrijf aantonen, dat het alle mogelijke gevaren van de gebruikte grondstoffen in kaart heeft gebracht door gebruik te maken van RiskPlaza.

Uitvoering en resultaat: 2009 Was het tweede jaar waarin bedrijven uit de bakkerijketen gebruik konden maken van RiskPlaza en RiskPlaza-audit*.

Om bedrijven te informeren over RiskPlaza en RiskPlaza-audit* is in juni 2009 een informatiemiddag georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst hebben de VWA, bedrijven en het productschap aan de hand van presentaties de voordelen van RiskPlaza en RiskPlaza-audit* voor de bakkerijsector nader toegelicht.

In 2009 hebben verscheidene grote toeleveranciers van de bakkerijsector een RiskPlaza-audit* laten uitvoeren. Daarnaast hebben inmiddels meer dan 100 bedrijven, die actief zijn in de bakkerijketen, een abonnement op RiskPlaza. Als bedrijven aangeven gebruik te maken van RiskPlaza, houdt de VWA hiermee rekening bij inspecties. In het verslagjaar is de Engelse versie van RiskPlaza beschikbaar gekomen. Bedrijven kunnen op deze wijze makkelijker hun (vaak) buitenlandse toeleveranciers wijzen op RiskPlaza en de voordelen ervan.

2010: In 2010 zal de bakkerijsector nog meer toeleveranciers verzoeken om op te gaan voor de RiskPlaza-audit*, zodat de voordelen van het RiskPlaza-systeem nog beter tot hun recht komen. Om de bakkerijsector te ondersteunen in dit initiatief zal het productschap aan de hand van diverse workshops en informatiedagen RiskPlaza nader blijven toelichten ten behoeve van geïnteresseerde partijen.

Etikettering

Doel: Eind januari 2008 heeft de Europese Commissie een ontwerpverordening over de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten uitgebracht. Hierin zijn de twee huidige richtlijnen over etikettering en over voedingswaardedeclaratie opgenomen, aangevuld met nieuwe regels. De nieuwe ontwerpverordening betekent geen vereenvoudiging van het etiket. Sterker, de consequentie is een verhoogde administratieve lastendruk. Het PA heeft dan ook in 2008 namens de bakkerijsector (NVB, NBOV, NBC) een reactie aan de Nederlandse overheid gestuurd, met opmerkingen over de ontwerpverordening.

Uitvoering en resultaat: In 2009 heeft het PA zich vooral gericht op Nederlandse Europarlementariërs. Tijdens een door het product-schap georganiseerde lunchbijeenkomst zijn Europarlementariërs en hun beleidsmedewerkers op de hoogte gebracht van de praktische consequenties van de nieuwe voorstellen.

2010: De discussie over dit onderwerp wordt in 2010 voortgezet.

Aardappelen en uien

Marktontwikkelingen

Areaal en oogstraming aardappelen en uien 2009 (2008)

	Oppervlakte in ha	Opbrengst/ha in ton/ha	Totale bruto opbrengst in ton
Consumptieaardappelen	70.519 (69.302)	51,8 (52,4)	3.646.468 (3.630.985)
Zaaiuien	19.530 (20.301)	62,6 (60,7)	1.220.528 (1.231.421)

Bron CBS

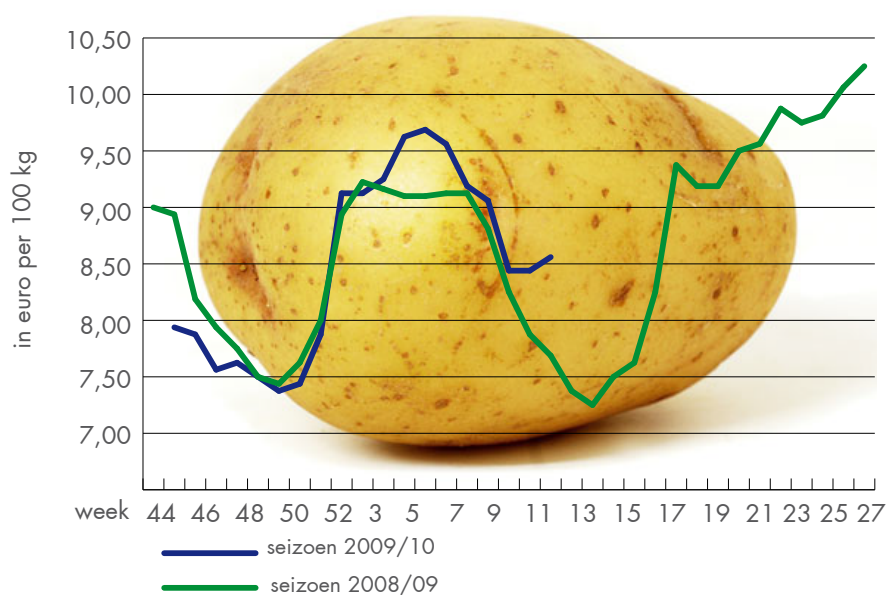
Consumptieaardappelen.

Noteerden de telersbeurzen Emmeloord en Goes voor de fritesaardappelen van oogst 2008 in de eerste 2 maanden van 2009 nog een niveau van gemiddeld € 9,00/100 kg aardappelen, in de daarop volgende weken zakte de prijs langzaam naar een dieptepunt van rond de € 7,00/100 kg begin april. Evenals het jaar daarvoor laat de aardappelmarkt dit prijsdal achter zich en klimt, met nog 3 maanden (april, mei en juni) te gaan voordat het bewaar seizoen van oogst 2008 ten einde loopt, naar een gemiddelde notering van € 10,25 begin juli. De laatste aardappelen (oude oogst) worden tot ver in juli aangeboden; de markt kan zich dan volledig richten op oogst 2009.

De eerste telersbeursnotering van aardappeloogst 2009 start eind oktober op een niveau van € 8,50 - 9,50/100 kg, maar zakt daarna naar € 7,00 - 8,50 rond de kerst. Vanaf het begin van 2010 zien we een opleving van de noteringen richting € 10,00 begin februari.

Zie voor meer specifieke aardappelmarkt- en prijsinformatie, analyses en achtergronden www.aardappelinfo.nl.

Ontwikkeling aardappelprijzen seizoen 2008/09 - 2009/10 op basis van de gemiddelde beursnotering Goes en Emmeloord fritesgeschikt 35 mm opw.

Zaaiuien

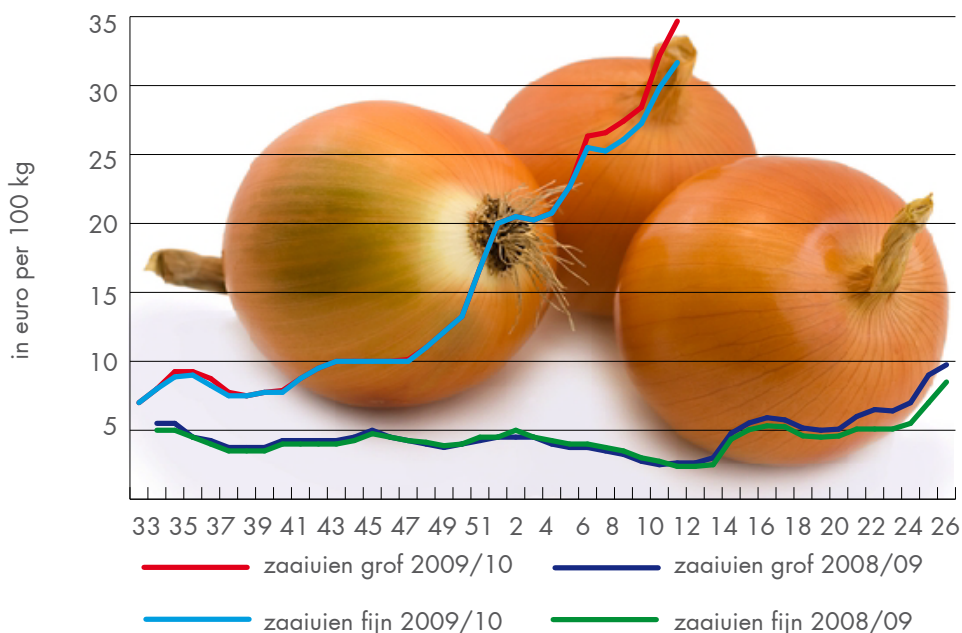
De vermarkting van oogst 2008 vindt plaats vanaf begin september 2008 tot eind januari 2009 op een telersprijsniveau, dat af en toe de € 5,00/100 kg aantipt, maar er meestal onder ligt. De maanden daarna zakt de prijs naar een dieptepunt begin april 2009. De opleving waar de markt steeds op heeft gehoopt, komt uiteindelijk pas bij het scheiden van de markt. Mede als gevolg van toename van de export loopt de handel relatief vlot door en lukt het om de uienmarkt oogst 2008 af te sluiten met telersprijzen tot € 10,00/100 kg voor een goede kwaliteit uien. Er zijn dan echter nog maar weinig telers, die hiervan kunnen profiteren.

De recordoogst 2008 van ruim 1,2 miljoen ton, gevolgd door de recordexport van ruim 880.000 ton heeft ertoe geleid, dat medio 2009 alle uien toch weer een bestemming vinden.

De daarop volgende oogst 2009 start al met een 5% lagere opbrengst als gevolg van een kleiner ingezaaid areaal. Dit heeft vanaf het begin een positieve invloed op de telersprijs, die van september t/m november met prijzen tussen de € 7,00 en € 10,00/100 kg ongeveer het dubbele zijn van het jaar ervoor. Vanaf december 2009 tot medio januari 2010 blijft een goed doorlopende export voor vraag naar uien zorgen. De prijzen van veldgewas gaan vervolgens snel naar boven tot een niveau van boven de € 20,00/100 kg medio februari met een verdere stijging in het verschieft.

Hoewel de vrije markt van Nederlandse uien voor een belangrijk deel afhankelijk is van de oogst in andere landen, zijn de hoogwaardige teelt, bewaring en logistiek sterke troeven, waarmee de Nederlandse ui een vast plekje op de werelduienkaart inneemt.

Ontwikkeling zaaiuienprijzen seizoen 2008/09 -2009/10 op basis van beursnotering Goes, Middenmeer en Emmeloord

Markt- en prijsinformatie aardappelen en uien

Doel: Het BAI (Bureau Aardappelmarktinformatie) en BUI (Bureau Uienmarktinformatie) van het PA voorzien de sector van de gewenste markt- en prijsinformatie. Dit gebeurt op verzoek van en in nauwe afstemming met vertegenwoordigers van de achterban.

Uitvoering en resultaat: Belangrijkste activiteiten zijn:

- de wekelijkse nieuwsbrieven,
- het dagelijks actualiseren van de sites www.aardappelinfo.nl en www.ui-info.nl,
- de uitvoering van de onafhankelijke voorraadmetingen m.b.t. aardappelen en uien. De metingen vinden plaats rond drie peildata (15 november, 15 februari en 15 april);
- publicatie van de maandelijkse verwerking van aardappelen tot aardappelconsumptieproducten. De verwerkingscijfers worden op verzoek van de sector met ingang van 2009 eerder (uiterlijk 3 weken na de betreffende maand) gepubliceerd.

2010: Het BAI en BUI worden regelmatig geëvalueerd door telers. In 2009 is besloten om de activiteiten voor de komende drie jaar te continueren.

Aardappelnotering telersprijs bestemming frites en export

Op verzoek van de aardappelsector (teelt handel en industrie) faciliteert het PA bij het tot stand komen van de wekelijkse aardappelnoteringen Noord (Emmeloord) en Zuid (Goes). Volgens een gezamenlijk afgesproken protocol wordt op een uniforme manier genoteerd door de betreffende noteringscommissies. Alle afgesloten contracten voor fritesgeschikte aardappelen die aan de voorwaarden voldoen, worden via het PA verstrekt aan de noteringscommissies. Na evaluatie van seizoen 2008/2009 in de beurzenoverleggroep, waar alle belanghebbenden vertegenwoordigd zijn, is besloten om de noteringsvoorwaarden uit te breiden met minimale kwaliteitseisen, zoals die ook door de groothandelsbeurs Rotterdam worden gehanteerd.

Gewasbescherming

Masterplan Phytophthora

Doel: Dit meerjarige aardappelproject is gericht op de duurzame teelt van aardappelen met minimale belasting van het milieu. Het PA financiert en is mede verantwoordelijk voor de uitvoering. In de stuurgroep van het Masterplan Phytophthora (MP) zit de aardappelsector (consumptie-, poot- en zetmeelaardappelen) zelf aan het roer.

Uitvoering en resultaat: Tien jaar geleden was de doelstelling: continuering van de aardappelteelt, waarbij de milieubelasting door bestrijdingsmiddelen tegen Phytophthora in 2005 via geïntegreerde gewasbescherming moest zijn gehalveerd ten opzichte van de referentieperiode 1996-1998, met in 2013 wederom een halvering. Deze doelstelling is al veel eerder bereikt. Door alle inspanningen van de sector is de belasting van het milieu als gevolg van bestrijding van Phytophthora in de periode 2003-2005 met 97% gedaald ten opzichte van de referentieperiode. De afhankelijkheid van middelen is en blijft echter groot; over de exacte werking van de schimmelziekte is nog steeds te weinig bekend.

De belangrijkste activiteiten in 2009 waren:

- Phytophthora info, een directe mailing naar Nederlandse telers van consumptie-, poot- en zetmeelaardappelen, met daarin actuele ontwikkelingen op het gebied van Phytophthora, gewasbeschermingsmiddelen, teeltvoorschriften en de bestrijdingsstrategie 2008.
- De 'waarschuwingsdienst alarmering kritieke perioden' zorgt ervoor, dat alle telers direct worden gewaarschuwd via telefoon, fax of sms als de (weers)omstandigheden voor Phytophthora gunstig zijn en daardoor de kans op verspreiding groot is. Telers kunnen bovendien on line gratis actuele informatie opvragen over de ziektedruk in de regio. Om de drie jaar worden de effecten van deze waarschuwingsdienst gemeten. Uit de laatste meting (eind 2009) blijkt, dat de toegevoegde waarde van dit systeem nog steeds groot is en zelfs is toegenomen ten opzichte van de laatste meting. Telers hebben in toenemende mate een voorkeur voor een sms-alert.
- Op www.kennisakker.nl wordt actuele informatie aangeboden, zodat telers op de hoogte kunnen blijven van de laatste ontwikkelingen.
- De handhaving van de PA-Verordening Bestrijding Phytophthora met behulp van gele/rode kaarten, uitgevoerd door NAK-Agro,

functioneert goed en wordt door de sector als waardevol beschouwd. Op deze manier worden afvalhopen, excessieve haarden en aardappelopslag op een goede manier verminderd. (Zie ook het hoofdstuk **Teeltvoorschriften**.)

(Voor meer informatie zie: www.productschapakkerbouw.nl/teelt/gewasbes-phytophthora.)

2010: De nieuwe taakstelling van het MP richt zich de komende jaren vooral op controle en handhaving van de Phytophthoraverordening, implementatie van onderzoeksresultaten in de praktijk, communicatie (actuele jaarrondbestrijdingsstrategie) en monitoren van de milieubelasting.

Etikettering

Doel: Eind januari 2008 heeft de Europese Commissie een ontwerpverordening over de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten uitgebracht. Hierin zijn de twee huidige richtlijnen over etikettering en over voedingswaardedeclaratie opgenomen, aangevuld met nieuwe regels. De nieuwe ontwerpverordening betekent geen vereenvoudiging van het etiket. Sterker, de consequentie is een verhoogde administratieve lastendruk. Het PA heeft dan ook in 2008 namens de verse aardappelsector (NAO) een reactie aan de Nederlandse overheid gestuurd, met opmerkingen over de ontwerpverordening.

Uitvoering en resultaat: In 2009 heeft het PA zich vooral gericht op Nederlandse Europarlementariërs. Tijdens een door het product-schap georganiseerde lunchbijeenkomst zijn Europarlementariërs en hun beleidsmedewerkers op de hoogte gebracht van de praktische consequenties van de nieuwe voorstellen.

2010: De discussie over dit onderwerp wordt in 2010 voortgezet.

Vlas

De Commissie Vlas fungeert als platform van de Nederlandse vlassector en als adviesorgaan van het bestuur van het PA. In de commissie zijn kwekers, zaaizaadhandelaren, telers en verwerkers vertegenwoordigd. Tijdens de bijeenkomsten van de commissie (12 mei en 21 oktober 2009) is aandacht besteed aan onderstaande onderwerpen.

Promotie

Doel: De Commissie Vlas is namens de Nederlandse vlassector lid van de CELC (Confédération Européenne du Lin et du Chanvre). In deze internationale federatie zijn teelt, verwerking, vezelhandel, spinnerij en weverij vertegenwoordigd. De commissie is lid van de CELC-secties 'Teelt' en 'Verwerking'. Een van de leden van de Commissie Vlas vertegenwoordigt deze commissie in het bestuur van de CELC.

Uitvoering en resultaat: De federatie initieert en coördineert de internationale linnenpromotie. De promotie heeft tot doel:

- modetrends te beïnvloeden;
- de distributie van linnen te ondersteunen;
- het gebruik van het kwaliteitslabel 'Masters of Linen' te stimuleren;
- de kwaliteit van linnenproducten te verbeteren;
- nieuwe vezeltoepassingen te stimuleren.

De CELC neemt deel aan beurzen voor garens en stoffen en benadert modeontwerpers. Om de afzet van linnen te stimuleren geeft zij voorlichting op modevakscholen en ondersteunt jonge ontwerpers. Daarnaast organiseert zij persconferenties voor de vakpers en werkt ze samen met modehuizen. Een steeds belangrijker element in de promotie zijn de nieuwe toepassingen van vlas en hennepvezels. De CELC is ook aanwezig op beurzen voor nieuwe materialen en brengt wetenschappers op dit terrein bijeen.

Tijdens het CELC-congres van 2008 is al besloten om de inspanningen voor de vlaspromotie te vergroten. Tevens is besloten het vlasareaal in 2009 te beperken, dit alles met het doel om vraag en aanbod van vlasvezels weer met elkaar in evenwicht te brengen. Na uitvoerige discussie in de eerste helft van 2009 besloot ook de Commissie Vlas om te participeren in de verhoogde bijdrage, waarbij rekening gehouden wordt met de moeilijke situatie waarin de vlasverwerkingsbedrijven zich bevinden als gevolg van de lage prijzen op de vezelmarkt. De verhoging van de bijdrage, die zijn weerslag kreeg in een verhoging van de heffingen voor het Vlasfonds, komt vooral voor rekening van de vlastelers en het zaaizaadbedrijfsleven.

2010: Het vlas- en linnenbedrijfsleven uit 7 deelnemende Europese landen trok tot 2008 per jaar ongeveer € 1,2 miljoen uit voor promotieactiviteiten en de coördinatie ervan. Het budget voor 2009 is verhoogd naar ongeveer € 2 miljoen. Voor 2010 wordt ingezet op een verdere verhoging van het budget, echter niet ten laste van het bedrijfsleven, maar met behulp van subsidie van de Europese Unie en de Franse overheid.

Teeltkundig onderzoek

Doel: De Commissie Vlas stimuleert onderzoek op het terrein van plantenveredeling, de verbetering van teelt- en oogstmethodes, vezelontsluiting en de kwaliteitsbepaling van vlasvezels. Sinds 2006 werken België en Nederland samen. Vanaf 2009 is het samenwerkingsverband uitgebreid met Frankrijk. Een begeleidingscommissie, waarin het bedrijfsleven is vertegenwoordigd, stuurt het onderzoek aan.

Uitvoering en resultaat: Het Nederlandse onderzoek wordt uitgevoerd op het Agrarisch Innovatie- en Kenniscentrum Rusthoeve te Colijnsplaat. De inbreng van Belgische zijde komt van het Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor de Land- en Tuinbouw (POVLT) te Rumbeke (B). Samen met het Franse Institut Technique du Lin vormen Rusthoeve en POVLT het Europees Vlasinstituut (EVI). De thema's in het onderzoek van 2009 waren: chemische onkruidbestrijding en ziektebestrijding. Een en ander gebeurde in nauwe

samenwerking met de coördinator, die actief is voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen voor kleine toepassingen. Om de overdracht van kennis naar de praktijk te ondersteunen organiseerde het EVI op 13 januari 2009 te Kortrijk (België) een technische bijeenkomst, gericht op het vlasbedrijfsleven van België en Nederland. De opkomst was goed, een reden voor het EVI om deze activiteit voort te zetten.

2010: In 2010 zullen de onderzoeks- en voorlichtingsactiviteiten worden voortgezet in samenspraak met de begeleidingscommissie en de vlasonderzoekers in Frankrijk en België.

EG-steunmaatregelen voor vlas en hennep

De Commissie Vlas adviseert het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het HPA over het vlasbeleid van de Europese Unie en de uitvoering daarvan. Eind 2008 zijn er door de Raad van Ministers besluiten genomen in het kader van de zogenaamde Health Check van het Europees landbouwbeleid. Voor de vlas- en hennepsector is vastgesteld, dat er tot en met de oogst van 2011 steunmaatregelen van toepassing blijven. Daarna worden ze vertaald in een verhoging van de bedrijfstoelage voor landbouwers. In vervolg op de besluitvorming in Brussel heeft begin 2009 overleg plaatsgevonden tussen de Nederlandse vlas- en hennepsector en het Ministerie van LNV. Hierbij ging het om nationale invulling van de maatregelen. De conclusie was dat de zaaizaadsteun voor vezelvlas het best op hetzelfde moment ontkoppeld kan worden als de verwerkingssteun voor vlas en hennep. Dat betekent dat ook de zaaizaadsteun tot en met de oogst van 2011 zal worden toegepast. Als referentiejaar voor de ont koppeling van de steun is in het overleg gekozen voor 2008. Inmiddels heeft de Nederlandse overheid besloten om deze lijn te volgen.

Verdeling EG-steun voor de oogst van 2009

Vlas- en hennepverwerkers maken gebruik van EG-steun. Voor Nederland geldt een gegarandeerde hoeveelheid van 4.800 ton lange vlasvezels en 5.550 ton korte vlasvezels en hennepvezels. Dit zijn de maximale hoeveelheden per oogstjaar, waarvoor Nederland EG-steun kan toekennen. De lidstaten bepalen zelf hoe de afzonderlijke hoeveelheden worden verdeeld over de bedrijven.

Op 12 november 2009 nam het bestuur van het HPA op advies van het bestuur van het PA en de Commissie Vlas een besluit over de verdeling voor de oogst van 2009. Het teruglopende vlasareaal, dat in het verslagjaar 2.086 ha bedroeg, is er de oorzaak van dat genoemde gegarandeerde hoeveelheden voor de oogst van 2009 meer dan voldoende zijn, ook al is het Nederlandse hennepareaal gestegen van 274 ha in 2008 naar 886 ha in 2009.

Diversen

Suikerbegeleidingscommissie

In 1982 is de Suikerbegeleidingscommissie ingesteld bij ministeriële regeling. In deze commissie zijn suikerindustrie, bietentelers, handel, detailhandel, surochemische industrie en werknemers vertegenwoordigd. Het secretariaat is ondergebracht bij het PA. Op grond van genoemde regeling maakt de secretaris van de Suikerbegeleidingscommissie deel uit van de Nederlandse delegatie, die o.a. vertegenwoordigd is in het Beheerscomité Integrale-GMO-verordening (plantaardig). Hierin heeft hij een adviserende taak.

De Suikerbegeleidingscommissie heeft tot taak:

- de voorzitter van het HPA van advies te dienen bij de uitvoering en/of de toepassing van bepalingen van verordeningen op het gebied van suiker;
- de minister te informeren over wat er bij het betrokken bedrijfsleven leeft met betrekking tot nationaal en internationaal beleid op het gebied van suiker.

In het kader van de Suikerbegeleidingscommissie zijn de volgende werk-/adviesgroepen ingesteld:

- Adviesgroep Suikerindustrie;
- Adviesgroep Bietenaangelegenheden;
- Werkgroep Suikerverwerkende Industrieën.

Deze groepen behandelen specifieke zaken die hun werkerrein betreffen. Ze zijn vooral gericht op bepalingen, die voortvloeien uit de marktordening voor suiker.

Begin 2009 is door de Suikerbegeleidingscommissie het Platform "Suiker & Voeding" ingesteld. De doelstelling van het platform is beïnvloeding op het gebied van wetgeving en aanverwante zaken met betrekking tot gezonde voeding in relatie tot suikers, teneinde ongewenste maatregelen c.q. besluiten te voorkomen. De suikerindustrie en suikerverwerkende industrie willen hiermee hun eigen verantwoordelijkheid nemen en proactief deelnemen aan de discussies over suikers en voeding. Onderwerpen die hierbij in eerste instantie zijn besproken, zijn etikettering (referentiewaarde, voedingswaardedeclaratie), voedingsprofielen (t.b.v. voeding- en gezondheidsclaims) en accijns op suiker (i.h.k.v. overgewicht). In 2009 heeft de werkgroep standpunten geformuleerd over de EU-ontwerperverordeningen 'verstrekking van voedselinformatie aan consumenten' en 'voedingsprofielen ten behoeve van de voeding- en gezondheidsclaims'. Deze standpunten zijn aan de overheid voorgelegd en zullen worden benut om politici, beleidsmakers en stakeholders ervan te overtuigen, dat suikers passen binnen een gezonde gevarieerde voeding en actieve leefstijl.

De secretaris van de Suikerbegeleidingscommissie is tevens beleidsmedewerker voor suiker voor het productschap en uit dien hoofde vraagbaak voor het betrokken bedrijfsleven en adviseur voor medebewindstaken.

Koffie en thee

De Beleidsadviescommissie Koffie en Thee behartigt de belangen van de koffie- en theesector. Naast de functie als overlegorgaan voor het bedrijfsleven, verricht de commissie met name activiteiten op het gebied van levensmiddelenwetgeving, statistiek en voorlichting. Voor de financiering van de activiteiten van de commissie wordt een heffing opgelegd. De hoogte van de heffingen is vastgelegd in 'Verordening PA Financieringsheffing 2009' en bedraagt € 0,03 per 100 kg koffie en thee.

De leden van de commissie komen bij elkaar als daartoe bijzondere aanleiding is. Deze aanleiding is er in 2009 niet geweest, een teken dat alles goed verloopt binnen de sector.

Een van de taken van de commissie is het maken van overzichten van de hoeveelheden in Nederland gebrande koffie, op basis van opgaven die de bedrijven doen bij het HPA. De commissie houdt via tabellen bij hoeveel koffie er in Nederland is verkocht en waar de koffiebonen oorspronkelijk vandaan komen. Verder kunnen bedrijven uit de tabellen aflezen hoe groot hun aandeel is binnen deze totale hoeveelheid. De commissie houdt ook statistische gegevens bij van de hoeveelheden thee in kleinverpakking.

De bij het productschap aangesloten sectoren worden wekelijks geïnformeerd door middel van het 'weekbericht granen'. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt om in te spelen op het Europees landbouwbeleid en de markt- en prijsontwikkelingen.

Adviescommissie Marktorderingsaangelegenheden

De Adviescommissie Marktorderingsaangelegenheden is een door het bestuur ingestelde commissie, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de in dit bestuur vertegenwoordigde organisaties. De adviescommissie fungeert als platform voor informatieuitwisseling en overleg. De adviescommissie heeft tot taak het bestuur van advies te dienen over de te nemen acties indien ontwikkelingen in EU-verband of internationaal (WTO) daartoe aanleiding geven. Indien de betrokken sectoren dit wensen kunnen gemeenschappelijke standpunten worden geformuleerd, die vervolgens kenbaar worden gemaakt aan het Ministerie van LNV en/of aan leden van de Tweede Kamer of het Europees Parlement. De adviescommissie is in 2009 niet bijeengekomen.

Marktontwikkelingen

Graanoogst seizoen 2008/2009

De wereldgraanoogst voor het seizoen 2008/2009 is met ongeveer 1.760 miljoen ton weliswaar 30 miljoen ton lager dan de recordoogst in het voorgaande seizoen, maar aanzienlijk hoger dan het 5-jarlijks gemiddelde. Het gevolg van de wederom uitstekende oogst in combinatie met de economische crisis, is een stijging van de wereldvoorraad granen, met een hoeveelheid die voldoende is voor enkele weken consumptie, en erg lage noteringen op de wereldmarkt.

De Europese graanoogst wordt geraamd op 293 miljoen ton bij een stabiel verbruik van 275 miljoen ton graan. Door de lage noteringen in het Zwarte Zeegebied, in combinatie met de relatief goede oogst in het Midden-Oosten, verloopt de uitvoer van graan erg moeizaam.

Een traditionele importeur van Europese gerst is Saoedi-Arabië. Onder normale omstandigheden neemt dit land 2 tot 4 miljoen ton Europese gerst af per jaar, maar door de lage noteringen voor gerst in Oekraïne en Rusland betreft het de gerst voornamelijk uit die landen. Hierdoor bedraagt de EU-uitvoer van gerst in de laatste 6 maanden van 2009 slechts 400.000 ton tegen 2.500.000 ton in dezelfde periode van het voorgaande jaar.

Mede als gevolg van de tegenvallende uitvoer voor gerst zijn de noteringen erg laag. Er wordt veel gerst aangeboden ter interventie voor ongeveer € 102,00 per ton. In de periode van 1 november 2009 tot en met medio januari 2010 is in totaal 2,7 miljoen ton gerst aangeboden. Analisten verwachten dat dit seizoen totaal 4 tot 5 miljoen ton gerst zal worden aangeboden.

Ook in Rusland wordt gebruik gemaakt van het interventiemechanisme, waarbij medio januari 2010 ruim 1,6 miljoen ton tarwe uit de markt is genomen ter voorkoming van verdere daling van de noteringen.

Verzoeken van diverse lidstaten aan de Europese Commissie om toekenning van een exportrestitutie voor o.a. gerst en van maïs afgeleide producten, zoals glucose en zetmeel, zijn voornamelijk afgewezen.

Vooruitzichten voor het seizoen 2009/2010

Door de lage graannoteringen van het afgelopen seizoen verwachten analisten een daling van het graanareaal in de wereld, bij een toename van het oliehoudende zadenareaal. In een groot aantal gebieden in de wereld zijn onvoldoende financiële middelen beschikbaar om de gewassen optimaal te verzorgen, zodat een lagere wereldgraanoogst wordt verwacht. De vraag naar graan neemt echter structureel toe. Niet alleen door de groei van de wereldbevolking met 150.000 mensen per dag, maar ook door de economische ontwikkelingen in China en India. Bij een lager graanareaal, in combinatie met minder goede weersomstandigheden, kan een andere situatie ontstaan.

De Europese Commissie verwacht een daling van het gerst- en roggeareaal met 2% tot 5%, mede als gevolg van het schrappen van gerst als interventiewaardige grondstof met ingang van 1 juli 2010. Het tarwe- en oliehoudende zadenareaal zal iets toenemen.

Nieuw graaninterventiesysteem met ingang van 1 juli 2010

Vanaf 1 juli 2010 zal een nieuw interventiesysteem operationeel worden, waarbij per seizoen maximaal 3 miljoen ton maaltarwe zal worden overgenomen tegen maximaal € 101,31 per ton. Indien de maximale hoeveelheid is bereikt, zal op een tendersysteem worden overgegaan.

Over de werking van dit nieuwe tendersysteem bestaat nog veel onduidelijkheid. Uit een mondelinge toelichting van de Europese Commissie kan worden opgemaakt, dat het flexibele tendersysteem operationeel wordt zodra de noteringen in Frankrijk en Duitsland zich structureel onder het interventieprijsniveau bevinden van € 101,31 per ton graan. Bij dergelijke noteringen in Frankrijk en Duitsland zijn de noteringen in landen, die beschikken over een aanzienlijk minder goede infrastructuur (zgn. land locked countries) zoals Polen, Oostenrijk en Hongarije, echter al gedaald tot € 70,00 á € 90,00 per ton. Dit zal uiteraard ook van invloed zijn op de graannoteringen in Nederland.

Mogelijk zal het landbouwbeleid enigszins worden aangepast bij het aantreden van de nieuwe commissaris voor landbouw. Uit recente persberichten blijkt namelijk, dat deze voorstander is van een vangnet voor een aantal elementaire agrarische producten, zoals granen.

Volledige ont koppeling van de aardappelzetmeelsteun

Met ingang van het seizoen 2012/2013 zal de gekoppelde steun voor zetmeelaardappelen, evenals de evenwichtspremie, volledig worden ont koppeld en worden vervangen door een hectaretoeslag voor de akkerbouwer. Als basis voor toekenning van de ont koppelde steun in 2012 en later, dienen de hoeveelheden zetmeelaardappelen waarvoor in 2011 leveringscontracten (historisch model) worden afgesloten tussen de akkerbouwer en de aardappelzetmeelfabriek.

Omdat de ont koppeling van de steun in Duitsland (vooralsnog) zal plaatsvinden op basis van een 'flat rate', mag worden verwacht dat het aardappelzetmeelareaal in Nederland zal toenemen in 2011 ten gunste van het areaal in Nedersachsen.

WTO-onderhandelingen – toetreding van Kroatië en IJsland

De WTO-onderhandelingen in Genève verlopen uitermate moeizaam. Een akkoord over beperking c.q. afschaffing van de agrarische steun door o.a. de Verenigde Staten en de Europese Unie en liberalisering van de wereldhandel lijkt verder weg dan ooit.

Bijkomend probleem is, dat landen als China en India, maar ook landen in het Midden-Oosten, steun zijn gaan toekennen aan hun agrarische sectoren, o.a. in de vorm van minimumprijzen voor rijst en granen. Daarnaast wordt de in- en uitvoer van veel landbouwgoederen onderworpen aan het overleggen van in- en uitvoercertificaten en is men bekend geraakt met het systeem van restituties en invoerheffingen.

Gelet op het uitblijven van een WTO-akkoord mag worden verwacht, dat er bilaterale handelsakkoorden zullen worden afgesloten. Zo worden er momenteel onderhandelingen gevoerd met Argentinië, Canada, Brazilië en Oekraïne. De onderhandelingen met Oekraïne verlopen door de politieke instabiliteit daar uitermate moeizaam.

Als de financiële problemen met IJsland tijdig worden opgelost, zal de Europese Unie in 2012 worden uitgebreid met Kroatië en IJsland. Kroatië exporteert de laatste jaren relatief veel suiker en graan, vrij van invoerrechten, naar de Europese Unie.

Rijst

Ook in 2009 was het productschap betrokken bij discussies die in Brussel plaatshadden over het beheer van de gemeenschappelijke markt voor rijst. De onderwerpen betroffen met name de toepassing van de verschillende preferentiële invoerregelingen. In 2009 eindigden twee regelingen, die voorzien in tijdelijke quota voor de invoer van rijst tegen nulrecht, vooruitlopend op een niet kwanti-

tatief begrensde hoeveelheid, die met nulrecht kan worden ingevoerd. Het betreft ten eerste de quotaregeling voor de minst ontwikkelde landen (MOL), die per 1 september kwam te vervallen. Aan het einde van het verslagjaar eindigde het tariefcontingent voor de invoer van rijst tegen nulrecht uit bepaalde landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS), de zogenaamde Cariforum-regio. Vanaf 2010 is de invoer van rijst uit de betrokken landen volledig vrij van rechten.

Over de aan de orde zijnde onderwerpen vond steeds overleg plaats tussen het betrokken bedrijfsleven, het Ministerie van LNV en het productschap.

Peulvruchten

In het kader van de maatschappelijke aandacht voor onderwerpen als overgewicht, duurzaamheid, eiwittransitie en overbevolking staat de eiwitvoorziening in de schijnwerpers. Het PA heeft op 1 december 2009 in samenwerking met de Productschappen Diervoeder en Tuinbouw een bijeenkomst georganiseerd over de rol van peulvruchten in deze maatschappelijke discussies. Een 60-tal betrokkenen uit bedrijfsleven, onderzoekswereld en beleidsmakers hebben van gedachten gewisseld over plantaardige eiwitstromen in de EU, de rol van peulvruchten in diervoeding en in humane voeding, nu en in de toekomst. Daarnaast zijn innovaties op proces- en productniveau aan de orde geweest.

De bijeenkomst leverde veel ideeën op voor vervolgv activiteiten. Het PA zal zich in 2010 dan ook verder concreet inzetten door samen met ketenpartijen en de overheid peulvruchten te positioneren binnen de maatschappelijke trend van duurzame voedselvoorziening en gezonde voeding. Ook binnen het project "Kiemkracht" (zie hoofdstuk **Innovatie**) wordt veel aandacht besteed aan de stimulering van de Europese productie van plantaardige eiwitten en het creëren van nieuwe voedingsmiddelen.

De afdeling Arbeid van het HPA vervult een ondersteunende rol voor een aantal projecten van het PA. In 2009 is vervolg gegeven aan diverse activiteiten.

Commissie Arbeid

De Commissie Arbeid besteedt op gestructureerde wijze aandacht aan arbeidsgelateerde vraagstukken. Zij adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd in deze. In 2009 kwam de commissie drie maal bijeen. Zowel werknemers- als werkgeversafgevaardigden hebben zitting in deze commissie. Zij vertegenwoordigen samen de totale breedte van de kolom, waarvoor het PA staat. De commissie biedt een platform om onderwerpen van gemeenschappelijk belang te bespreken. Ook rapporteert zij over het verloop van diverse sectoractiviteiten, met als doel van elkaars ervaringen te leren. Op die wijze kunnen activiteiten elkaar versterken en/of kan dubbel werk worden voorkomen. Mede door het advies van de Commissie Arbeid hebben de minister van LNV en de (vice-)voorzitters van alle productschappen een intentieverklaring ondertekend. (Zie 'Intentieverklaring Minister Verburg')

Verankering Arbeid

De besturen van de Productschappen Akkerbouw, Diervoeder en Wijn stimuleren de beleidsontwikkeling op het terrein van arbeid in de betrokken sectoren. Door het gelijknamige project en de activiteiten die vanuit dit project worden ondernomen, wordt de verankering van de factor arbeid binnen de productschappen onderschreven. Ook wordt de betrokkenheid van de vakbonden in de productschappen vergroot. In dit kader zijn de volgende projecten uitgevoerd.

Arbeidsmarktconferentie 'Boeien & Binden'

Doel: De conferentie Boeien & Binden, een initiatief van de Werkgroep Verankering Arbeid, gaat over de aanpak om jongeren te interesseren voor een loopbaan binnen de sierteelt en de agrarische en groene sectoren. Daarnaast zijn handreikingen gegeven, die het voor werkgevers mogelijk maken jonge medewerkers groeikansen te bieden. Via praktijkvoorbeelden is aandacht besteed aan instroom, doorstroom en behoud van arbeidskrachten.

Uitvoering en resultaat: Deze conferentie, die in samenwerking met productschappen en vakbonden FNV Bondgenoten en CNV BedrijvenBond is georganiseerd, is gehouden op 4 februari 2009. Meer dan 250 deelnemers luisterden o.a. naar Minister Verburg, die in haar toespraak benadrukte, dat de agrifoodsector vooral naar de lange termijn moet kijken. In de huidige economisch moeilijke tijd komen werknemers wellicht vanzelf, maar de vergrijzing komt er onherroepelijk aan en de instroom van jongeren wordt minder. Volgens de minister speelt het imago de sector parten bij het aantrekken van jongeren en allochtonen.

SER-voorzitter Rinnooy Kan riep de sectoren op om te investeren in senioren, vrouwen, WAJONG-ers en allochtonen om hen zo op de arbeidsmarkt te krijgen. Hierbij zijn volgens Rinnooy Kan twee zaken belangrijk: onderwijs en imago. Hij riep ondernemers op om een bijdrage te leveren aan het onderwijspakket in de vorm van stageplaatsen en begeleiding van jongeren bij schoolkeuzemomenten. Ook vindt hij dat scholen de plicht hebben om na de opleiding in een later stadium bijscholing aan te bieden. Enkele van de lezingen en een sfeerrapportage van de dag zijn te zien op www.agroarbeidskompas.nl.

2010: De uitkomsten van de conferentie zijn betrokken in de intentieverklaring, die door het Ministerie van LNV en de productschappen is opgesteld. Deze worden in 2010 uitgewerkt in concrete projecten.

Nieuwsbrief Arbeid

Doel: Met de Nieuwsbrief Arbeid worden kader- en bestuursleden van de betrokken vakbonden geïnformeerd over de arbeidsmarkt, arbeidsomstandigheden, scholing, (beroeps)onderwijs en sociale zekerheid.

Uitvoering en resultaat: In samenwerking met vertegenwoordigers van FNV Bondgenoten en CNV BedrijvenBond is de nieuwsbrief vijf maal uitgegeven. Nieuw dit jaar was een editie in het Pools, met informatie over veilig werken, bedoeld voor arbeidsmigranten

uit Midden- en Oost-Europa.

2010: In 2010 zullen vijf nieuwsbrieven verschijnen met het doel nieuwe ontwikkelingen onder de aandacht te brengen.

Maatschappelijke stages rond voedsel en groen

Doel: Vanaf 2011 is het voor leerlingen tussen de 12 en 16 jaar verplicht 72 uur een maatschappelijke stage te volgen.

Uitvoering en resultaat: In 2009 heeft het algemeen bestuur van de NBOV een intentieverklaring ondertekend om 300 maatschappelijke stageplaatsen te realiseren.

2010: Om ervaring op te doen zullen pilots worden gehouden met diverse stageconcepten. Aan deze pilots zullen 100 leerlingen deelnemen. Daarnaast wordt de inzet van maatschappelijke stages in andere sectoren, die onder het PA ressorteren, gestimuleerd onder de noemer van 'akker tot bakker'.

Sociaal-economische kerngegevens

Doel: Dit project moet op een toegankelijke wijze CAO's aanbieden aan werknemers in de agrofoodsector.

Uitvoering en resultaat: Alle beschikbare informatie van het interproductschappelijk project 'sociaal-economische kerngegevens' is verzameld op www.agroarbeidskompas.nl, een website die in 2009 is gelanceerd. Op deze website zijn van bijna alle CAO's in de agrofoodsector gegevens te vinden over de arbeidsmarkt. Er is voor gekozen om de informatie beschikbaar te stellen per CAO-sector. In veel gevallen is de informatie binnen een CAO verder opgesplitst. Naast factsheets en rapporten, die door deelnemende productschappen zelf zijn ontwikkeld, is er op de site ook veel relevante arbeidsmarktinfo te vinden van andere organisaties. De informatie wordt continu up to date gehouden. In het kader van fase twee van het project, de verdiepingsslag, wordt aansluiting gezocht bij het 'Perspectievenonderzoek Akkerbouw en Diervoeder'.

2010: Het perspectievenonderzoek zal in 2010 worden geëvalueerd. Naar aanleiding hiervan zal worden bekeken of een verdiepingsslag nodig is.

Medezeggenschap

Doel: De sociale partners hebben in 2009 een project geïnitieerd, gericht op medezeggenschap in de bakkerijwereld. Aan de hand van concrete casussen zullen ondernemers handreikingen krijgen, hoe ze kennis van medewerkers beter kunnen benutten voor het bereiken van bedrijfsdoelstellingen.

Uitvoering en resultaat: De casussen zullen de input vormen voor een digitale vraag-werkwijze-matrix. Voor dit project heeft het productschap eind 2009 uit het 'Fonds Structuurversterking Bakkerij' middelen beschikbaar gesteld.

2010: In 2010 zullen de resultaten van het project bekend worden.

Vertrouwenspersonen gezondheidsbewakingssysteem

Doel: In 2003 hebben de sociale partners in de bakkerijsector samen een gezondheidsbewakingssysteem (GBS) opgezet. Met dit systeem wordt in een vroeg stadium allergie voor meel en broodverbetermiddelen opgespoord.

Uitvoering en resultaat: Vanuit het PA wordt een loket ingericht, waar expertise over de problematiek aanwezig is. Aanvullend zijn inmiddels meerdere (kader)leden van vakbonden aangesteld als vertrouwenspersonen GBS. Zij kunnen werknemers te woord staan, die vragen hebben of twijfelen over deelname. Deze vertrouwenspersonen zijn van groot belang voor werkenden, die uiteindelijk naar ander werk moeten worden begeleid.

2010: Om de vertrouwenspersonen goed voor te bereiden, start in april 2010 een cursus. Ook dit project wordt gefinancierd uit het 'Fonds Structuurversterking Bakkerij'.

Intentieverklaring Minister Verburg

Doel: Negen productschappen, waaronder het PA, en Minister Verburg hebben eind oktober 2009 een intentieverklaring ondertekend, om projecten te starten waarmee jongeren worden gestimuleerd om te leren en te werken in de agrifoodsector. Aanleiding is dat jongeren nog te weinig zien in een opleiding of werkplek in de agrarische sector. Ook in de sector zelf wil men meer aandacht voor groei en ontwikkeling van werknemers. Voor een sterke agrifoodsector, waarin ook veel techniek, kennis en innovatie zit, is het nodig om jongeren te boeien en te binden. Hiertoe zijn enkele actiepunten opgesteld.

Uitvoering en resultaat: Zo gaan de productschappen o.a. op het gebied van onderwijs en scholing met (groene) onderwijsinstellingen plannen opstellen voor het stimuleren van 'een leven lang leren' van werkenden. Ook komen er stimulansen om bedrijven in de agrarische sector enthousiast te maken voor meer maatschappelijke stages en gewone stageplaatsen. Daarnaast moeten promotiecampagnes aantonen, dat bedrijven in de agrifoodsector aantrekkelijk werk bieden.

2010: De actiepunten uit de intentieverklaring zullen in 2010 worden uitgewerkt in concrete projecten binnen wat is gaan heten het Programma Arbeidsmarkt en Opleiding.

Arbocatalogi

Doel: In de afgelopen tijd is de afdeling Arbeid van het HPA betrokken geweest bij de ontwikkeling van dertien verschillende arbocatalogi. Voor iedere arbocatalogus moeten twee risico's m.b.t. arbeidsomstandigheden worden uitgewerkt.

Uitvoering en resultaat: Voor de akkerbouwsectoren begeleidde de afdeling de ontwikkeling van de volgende zes:

Arbocatalogus bakkerijen en zoetwarenindustrie:

- deeltraject ambachtelijke bakkerijen
- deeltraject industriële bakkerijen
- deeltraject koek
- deeltraject zoetwaren

Arbocatalogus graanbe- en verwerkende bedrijven:

- deeltraject graanhandel

Arbocatalogus meelverwerkende bedrijven

Voor de diverse catalogi is een projectgroep samengesteld met vertegenwoordigers uit werkgevers- en werknemersorganisaties, die gezamenlijk werken aan het maken van een passend oplossingenboek. De inmiddels uitgewerkte risico's zijn alle goedgekeurd door de Arbeidsinspectie. Er is een subsidie aangevraagd van 6 x € 50.000,-.

2010: De catalogi zullen in 2010 verder worden uitgewerkt.

Arbocatalogus bakkerijen en zoetwarenindustrie en meelverwerkende bedrijven

Uitvoering en resultaat: Bakkerijen, zoetwarenindustrie en meelmaalders hebben gekozen voor een aanpak, waarbij alle risico's in één keer worden uitgewerkt. Verder wordt met het inschakelen van preventiemedewerkers zoveel mogelijk gebruik gemaakt van praktische oplossingen, die hun nut al hebben bewezen.

2010: Streven is om de trajecten voor de zomer van 2010 af te ronden. De arbocatalogi zullen via internet toegankelijk worden gemaakt.

Arbocatalogus graanbe- en verwerkende bedrijven

Uitvoering en resultaat: De arbocatalogus voor de handel in granen, zaden en peulvruchten wordt per risico verder uitgewerkt. Hierbij wordt samengewerkt met de diervoedersector. Het ontwikkelde deel is al toegankelijk via internet.

2010: In 2010 zal de arbocatalogus zoveel mogelijk onder de aandacht worden gebracht van werkgevers en werknemers in de sector.

Project 'Veilig tillen'

Doel: Door werknemers te wijzen op een goede tilhouding kan niet alleen het werk goed worden uitgevoerd, maar wordt ook het risico op te hoge belasting van het lichaam voorkomen.

Uitvoering en resultaat: De Productschappen Akkerbouw en Diervoeder hebben praktisch voorlichtingsmateriaal ontwikkeld, zoals de informatieposter 'TilWijzer'. Deze bevat illustraties van zowel goede als foute voorbeelden van tillen en laat zien welke tilhulpmiddelen er zijn.

De poster is duizenden malen opgevraagd en verstuurd. Van de poster is ook een slijtvaste PVC-plaat vervaardigd, die inmiddels in

40 bedrijven hangt. Op de website van het PA staan bedrijven vermeld, waar werknemers een tilcursus kunnen volgen. Bij dit onderwerp zijn ook twee uitgebrachte nieuwsbrieven geplaatst met achtergrondinformatie over de wetgeving.

2010: Het project loopt in 2010 door.

Themamiddag 'Veilig en hygiënisch werken in de graanhandel'

Doel: Om de graanhandel te informeren over veilig en hygiënisch werken hebben de Productschappen Akkerbouw en Diervoeder in samenwerking met de Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd.

Uitvoering en resultaat: Tijdens deze bijeenkomst 'Veilig en hygiënisch werken in de graanhandel', die door ruim 80 personen is bezocht, zijn onderwerpen op het gebied van arbeidsomstandigheden en voedselveiligheid besproken, waaronder de Arbocatalogus, ATEX en de 'Hygiëncode graanhandel'.

2010: Ook in 2010 zullen over dit en mogelijk andere thema's studiemiddagen worden georganiseerd voor het bedrijfsleven.

ATEX-handleiding Handel in granen, zaden en peulvruchten

Doel: Deze handleiding is ontwikkeld om bedrijven te ondersteunen bij het voldoen aan de ATEX-regelgeving.

Uitvoering en resultaat: In 2009 is in navolging van de 'ATEX-handleiding voor de bakkerijen- en zoetwarenindustrie' de 'ATEX-handleiding Handel in granen, zaden en peulvruchten' ontwikkeld. Deze handleiding ondersteunt bedrijven op gestructureerde wijze bij het voldoen aan de ATEX-regelgeving, die bedrijven onder andere verplicht een explosieveilighedsdocument te hebben. De handleiding, door de arbeidsinspectie als explosieveilighedsdocument geaccepteerd, is tijdens de themamiddag 'Veilig en hygiënisch werken in de graanhandel' uitgereikt aan de aanwezige bedrijven. De handleiding is ook via de website van het PA opvraagbaar.

2010: In 2010 wordt dit onderwerp opgenomen in de arbocatalogus. Het gebruik van de catalogus zal worden gestimuleerd door het geven van informatie.

Cursus Preventiemedewerker

Doel: Bedrijven in de agrarische sector met personeel (meer dan 1 fte) moeten een preventiemedewerker in dienst hebben. Om bedrijven te stimuleren te voldoen aan deze wettelijke verplichting is een cursus preventiemedewerker ontwikkeld.

Uitvoering en resultaat: In 2009 is samenwerking gezocht met de Nederlandse Aardappel Organisatie (NAO) om een dergelijke cursus te ontwikkelen voor de kleinverpakkingsindustrie. De preventiemedewerker heeft onder meer de taak te ondersteunen bij de uitvoering van de Risicolnventarisatie en -Evaluatie (RI&E) binnen het bedrijf. De arbocatalogus komt daar als instrument nog bij. Tevens is deze medewerker aanspreekpunt voor vragen of onduidelijkheden rondom arbeidsomstandigheden.

2010: In 2010 zal deze cursus van start gaan.

Grondstoffendatabank

Doel: Om de explosie-eigenschappen van grondstoffen inzichtelijk te maken is een grondstoffendatabank opgezet.

Uitvoering en resultaat: In 2009 hebben de Productschappen Akkerbouw en Diervoeder een webapplicatie gelanceerd, waarin gebruikers de explosie-eigenschappen van grondstoffen kunnen raadplegen. De grondstoffendatabank biedt ook hulp bij het inventariseren van fysische eigenschappen van grondstoffen, bijproducten, tussenproducten, eindproducten en reststromen. Deze inventarisatie was tot nu toe niet goed uitvoerbaar, omdat toeleveranciers onvoldoende in staat waren de benodigde gegevens aan te leveren.

Er is een methodiek ontwikkeld om de explosieklasse van een mengsel te berekenen. Een groot aantal explosie-eigenschappen van grondstoffen is toegevoegd aan de databank. De databank is te raadplegen via <http://atex.productschapakkerbouw.nl/>.

2010: Het gebruik zal worden gestimuleerd door het geven van informatie. Ook zullen nieuwe stoffen worden onderzocht en opgenomen in de databank.

Gegaste zeecontainers

Doel: Om aantasting van lading door ongedierte te voorkomen, worden zeecontainers in het land van herkomst soms behandeld met bestrijdingsmiddelen. Tegenwoordig vinden door internationale regelgeving ook steeds meer gassing plaats bij zeecontainers met stuw- en verpakkingshout. In beide situaties wordt gesproken van gegaste containers.

De bedoeling is dat het gas kortdurend actief is en dat containers bij aankomst op de plaats van bestemming veilig kunnen worden gelost. De praktijk leert echter, dat containers soms onnodig worden gegast en dat er soms te veel gas wordt gebruikt. Bovendien zijn containers vaak niet voorzien van juiste etiketten of ontbreekt de noodzakelijke informatie op de transportpapieren. Deze situatie levert gevaren op voor de gezondheid van medewerkers, die de containers lossen en voor het milieu. Afgelopen jaar heeft de overheid de controle op naleving van de regels in de haven van Rotterdam verscherpt.

Uitvoering en resultaat: Verschillende branches die vallen onder de Productschappen Akkerbouw en Diervoeder hebben te maken met gegaste zeecontainers. De afdeling Arbeid heeft van één van deze branches het verzoek gekregen om te kijken hoe de sector hiermee het beste kan omgaan.

Het protocol dat wordt gehanteerd door de transportsector, blijkt ook bruikbaar voor de Productschappen Akkerbouw en Diervoeder en is daarom opgenomen in de arbocatalogus voor graanhandelaren. Binnenkort verschijnt op de website van het PA een proces-schema met verwijzingen naar dit protocol. Om de importeur verder te ondersteunen is een document opgesteld met daarin de regelgeving, waaraan Nederlandse importcontainers moeten voldoen. Het betreffende document is ook vertaald in het Engels.

2010: In 2010 worden ontwikkelde protocollen op de websites van de productschappen geplaatst. Tevens worden de ontwikkelingen rondom dit thema gevolgd en indien gewenst verwerkt in de protocollen.

Risico-Inventarisatie en -Evaluatie

Doel: In 2008 heeft het PA in samenwerking met brancheorganisaties en vakbonden een digitale Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E) ontwikkeld voor de bakkerij. Deze RI&E is door de sociale partners erkend, waardoor bakkersbedrijven met maximaal 25 werknemers niet langer verplicht zijn om hun RI&E door een Arbodienst te laten toetsen. Bedrijven met meer dan 25 werknemers kunnen volstaan met een lichte toets.

Naar aanleiding hiervan is door de overige sectoren gevraagd te inventariseren of een RI&E voor hen ook wenselijk is.

Uitvoering en resultaat: Begin 2009 is in dit kader aan brancheorganisaties, die vertegenwoordigd zijn in het bestuur van het PA, een aantal vragen voorgelegd. De inventarisatie is besproken in de Commissie Arbeid en leidt o.m. tot de conclusie dat het Comité voor Graanhandelaren geïnteresseerd is in een branche-RI&E.

2010: Gezien de samenwerking met betrekking tot de arbocatalogus voor de diervoedersector wordt onderzocht of hierbij kan worden aangesloten.

Stof? Pak 't aan!

Doel: Agrarisch stof in de sectoren akkerbouw, tuinbouw en vee, vlees en eieren kan leiden tot gezondheidsproblemen met de luchtwegen. Werkgevers en werknemers delen de verantwoordelijkheid om via "gezondverstandoplossingen" stofbeheersing te bevorderen en zo ziekteverzuim, schadeclaims en aangescherpte regelgeving te voorkomen.

Uitvoering en resultaat: Van 2005 tot 2007 hebben de Productschappen Akkerbouw, Tuinbouw, Vee, Vlees & Eieren en Diervoeder samen onderzoek gedaan en maatregelen ontwikkeld om blootstelling aan agrarisch stof terug te dringen. Evaluatie leert dat al veel is bereikt, maar de bekendheid van de risico's van stof zou nog verder vergroot kunnen worden. De productschappen hebben daarom besloten het project een vervolg te geven voor de duur van drie jaar (2009 t/m 2011).

Nu is de focus vooral gericht op informatieoverdracht en praktische en economisch haalbare oplossingen te implementeren in diverse agrarische sectoren. In samenwerking met opleidingsinstituten binnen de agrarische sectoren wordt een opleidingsmodule ontwikkeld om jongeren bewust te maken van de risico's van agrarisch stof. Door middel van longtesten is in 2009 op beurzen aandacht gevraagd voor het onderwerp.

Verder wordt de website www.pakstofaan.nl zo aangepast, dat verschillende sectoren de informatie over stof kunnen opnemen in hun

arbocatalogus. Voor elke sector wordt bekeken welke sectorspecifieke maatregelen kunnen worden genomen of al zijn geïmplementeerd. Tot slot wordt gewerkt aan een strategie waarbij gezondheid, haalbaarheid en economische (on)mogelijkheden van maatregelen, die blootstelling aan stof reduceren, zo goed mogelijk kunnen worden gecombineerd.

2010: In 2010 wordt een rapport van de Gezondheidsraad verwacht, waarin een grenswaarde voor blootstelling aan endotoxinen wordt voorgesteld. De betrokken sectoren zijn van mening, dat invoering van een dergelijke grenswaarde voor grote technische en economische problemen zorgt. Wel erkennen zij de schadelijkheid van endotoxinen en zoeken vanuit het project Stof? Pak't aan! contact met de overheid om samen te zoeken naar een werkbare oplossing.

Blij met stofvrij!

Doel: Met dit project wordt gewerkt aan het voorkómen van grondstofallergie bij werkenden met meelstof. In 2007 eindigde het arboconvenant grondstofallergie. Nadien is hard gewerkt aan het waarborgen van de twee belangrijkste resultaten van dit convenant:

- 1) het stofbeheersingsprogramma, om blootstelling aan stof zo veel mogelijk te verminderen,
- 2) het gezondheidsbewakingsprogramma, waarmee in een vroeg stadium een allergie kan worden opgespoord.

In de praktijk bleek dat de opkomst een belangrijk knelpunt was voor een goede gezondheidsbewaking. Bij de meelmaalterijen is een succesvolle pilot gedaan, waarbij de opkomst bijna 100% was. Dit was te danken aan het feit dat het onderzoek op locatie plaatsvond en door het verminderen van het aantal schakels.

Uitvoering en resultaat: Voor de bakkerijen is een aanpak ontwikkeld, die het aantal schakels zo klein mogelijk houdt. De sociale partners (NBOV, NVB, CNV BedrijvenBond, FNV Bondgenoten) hebben deze aanpak in 2009 verankerd in een voor de ambachtelijke en industriële bakkerij afgesloten CAO. Hierbij zijn tevens afspraken gemaakt over de financiering van deze integrale aanpak. Dit betekent dat er bij de afdeling Arbeid van het HPA een zogenaamd loket wordt ingericht. Via dit loket worden de 10.000 werkenden, die worden blootgesteld aan meelstof, eens in de vier jaar in de gelegenheid gesteld om een gezondheidsonderzoek te ondergaan. Dit loket, dat ervoor zorgt dat het hele proces van versturen van de vragenlijst tot het adviseren over eventuele werkplekaanpassingen niet stagneert, is het resultaat van goede en structurele samenwerking tussen de verschillende partijen. De onderdelen van het stofbeheersingsprogramma worden in de betreffende arbocatalogi opgenomen.

Naar aanleiding van een rapport van de Gezondheidsraad, waarin werd voorgesteld een grenswaarde voor inhaleerbare allergenen vast te stellen, heeft minister Donner de SER gevraagd hierover een advies uit te brengen. De afdeling Arbeid heeft in de SER-commissie de aanpak van meelstofallergie in de bakkerij toegelicht en daarmee aandacht gevraagd voor een alternatief voor grenswaarden. Dit alternatief bestaat uit een combinatie van beheersmaatregelen en gezondheidsmonitoring. De SER-commissie is in haar advies voor een groot deel meegegaan met deze aanpak.

2010: In 2010 wordt gestart met het loket gezondheidsbewaking bakkerij, zoals dit in de convenantsperiode is ontwikkeld en in 2009 is geborgd in de CAO voor bakkers.

Financiën

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiën van het productschap. Er wordt aandacht besteed aan de balans per 31 december 2009, de financiële resultaten over 2009, de financiële relaties, de heffingen en andere relevante aspecten.

Balans per 31 december 2008

Activa		Passiva	
Financiële vaste activa	10.707.800	Eigen vermogen	
		* Algemene reserve	1.569.100
Vlottende activa	13.863.700	* Bestemmingsreserves	13.400.100
		* Bestemmingsfondsen	1.123.200
			16.092.400
Liquide middelen	494.200	Vlottende passiva	8.973.300
Totaal activa	25.065.700	Totaal passiva	25.065.700

De financiële vaste activa zijn belegd volgens de richtlijnen die zijn opgenomen in de 'Verordening HPA beleggingsbeleid akkerbouwproductschappen 2004'. De belegde gelden zijn ingelegd in het FIDO-fonds (Financiering Decentrale Overheden) van Robeco.

De vlottende activa hebben in hoofdzaak betrekking op borgstellingen, de rekeningcourant-verhouding met het HPA, debiteuren en nog te factureren bedragen. Waardering vindt plaats tegen nominale waarde onder aftrek van een, op basis van risicoanalyse, vastgestelde voorziening voor oninbaarheid. De liquide middelen betreffen vrij opeisbare banktegoeden.

Het eigen vermogen bestaat overeenkomstig artikel 31 van de 'Verordening Financiën Bedrijfslichamen 1999' (VFB 1999) van de SER uit de som van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen. Op grond van artikel 34 van de VFB 1999 hanteert de SER als norm dat de som van de algemene reserve en de bestemmingsreserves niet meer mag zijn dan het totaal van de lasten over het verslagjaar. Op 31 december 2009 bedroeg de som van de algemene reserve en de bestemmingsreserves 106,4% van het totaal van de lasten over het jaar 2009.

Onder de vlottende passiva zijn onder andere opgenomen de crediteuren, evenals de nog te betalen en vooruit ontvangen bedragen.

Resultaten op hoofdlijnen

De jaarrekening 2009 sluit met een negatief resultaat van circa € 1,6 miljoen. Dit negatieve resultaat wordt grotendeels veroorzaakt door het in uitvoering nemen van enkele grote projecten. Aangezien er ook incidentele baten zijn bij de sector Bakkerij is het resultaat uiteindelijk minder negatief.

Bij de sector Bakkerij is aan werknemersvoorzieningen, het inrichten van een bakkerspolikliniek en het bevorderen van een gezondheidsbewakingssysteem een bedrag ten laste van 2009 gebracht van circa € 2,4 miljoen. De aanspraak op deze voorzieningen is in 2009 verankerd in de CAO Bakkersbedrijf. Uitvoering van deze projecten was aanvankelijk eerder voorzien.

De incidentele baten van € 680.000,- bestaan uit de afwikkeling van de rekeningcourantverhouding tussen Interpolis en het PA inzake werknemersvoorzieningen uit het verleden. De afwikkeling bestaat uit retourbetaling van nog resterende voorschotten, die wij in

het verleden hebben betaald, waartegenover het opnemen van openstaande verplichtingen aan deelnemers per 31 december 2006 staat.

De afrekening is voorzien van een accountantsverklaring. Voor de openstaande verplichtingen zal het PA periodiek declaraties ontvangen van de uitvoerder van de werknemersvoorzieningen, in het verleden (Interpolis) respectievelijk van het Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf.

In de Herziene begroting 2009 was bij het Fonds Teeltaangelegenheden een bijdrage van € 150.000,- opgenomen van het Ministerie van LNV ten behoeve van het project Kiemkracht. Aangezien een deel van de kosten rechtstreeks wordt gedeclareerd bij het ministerie en niet wordt voorgefinancierd via praktijkonderzoek, vervalt deze bijdrage. In de jaarrekening 2008 was ten onrechte een vordering op het ministerie opgenomen van € 54.000,-. Deze is nu in 2009 als negatieve baten opgenomen.

Aangepaste herziene begroting 2009

Bovenstaande mutaties hebben er in belangrijke mate voor gezorgd dat de jaarrekening 2009 meer dan 5% afwijkt van de herziene begroting 2009. Bij het besluit van de jaarrekening 2009 heeft het bestuur ook een 'Verordening aangepaste herziene begroting 2009' vastgesteld.

Financiële resultaten over 2009

De rekening van baten en lasten van het PA voor het jaar 2009 is als volgt:

	Rekening 2009	Herziene begroting 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Baten				
Heffingen	10.386.700	10.106.500	10.120.600	10.668.200
Retributies	24.200	20.000	20.000	20.000
Diensten aan derden - direct	121.400	97.900	-	-
Diensten aan derden - doorbelast	147.600	158.200	223.900	217.400
Rente	707.300	639.500	731.000	767.700
Vergoeding opgedragen taken	-	-	-	-
Niet bestede subsidies / diensten door derden	-	-	-	-
Overige baten	1.101.500	517.500	498.700	713.900
<i>subtotaal baten</i>	<i>12.488.700</i>	<i>11.539.600</i>	<i>11.594.200</i>	<i>12.387.200</i>
Interne overboekingen (aan)	1.841.300	2.005.800	1.834.500	1.784.600
totaal baten	14.330.000	13.545.400	13.428.700	14.171.800
Lasten				
Personeelskosten	1.464.800	1.556.100	1.478.400	1.382.500
Reis-, verblijf- en representatiekosten	268.100	158.000	139.000	144.100
Huisvestingskosten	66.000	63.900	64.000	58.800
Bureaunkosten	151.600	186.800	341.100	266.500
Vergaderkosten	178.000	156.300	131.900	159.500
Financiële relaties	9.830.400	8.124.100	7.839.100	8.005.300
Diensten door derden - direct	29.900	66.000	68.600	52.600
Diensten door derden - doorbelast	2.037.000	2.034.200	1.850.600	1.702.400
Overige lasten	44.800	194.600	2.372.700	91.600
<i>subtotaal lasten</i>	<i>14.070.600</i>	<i>12.540.000</i>	<i>14.285.400</i>	<i>11.863.300</i>
Interne overboekingen (van)	1.841.300	2.005.800	1.834.500	1.784.600
totaal lasten	15.911.900	14.545.800	16.119.900	13.647.900
Resultaat	(1.581.900)	(1.000.400)	(2.691.200)	523.900
Stand van de reserve				
Reserves 01/01	17.674.300	17.674.300	16.593.400	17.150.400
Reserves 31/12	16.092.400	16.673.900	13.902.200	17.674.300

De baten van het productschap zijn voor circa 83% afkomstig uit de opbrengsten van de financierings- en bestemmingsheffingen. De tarieven worden jaarlijks bij verordening door het bestuur vastgesteld. De overige baten betreffen voornamelijk de doorbelasting van activiteiten in het kader van het arboconvenant grondstofallergie en de begeleiding van het HPA bij de uitvoering van medebewindstaken in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Pensioenfondsen zijn in 2008 hard geraakt door de kredietcrisis. In het licht van het vorenstaande heeft het bestuur van het Pensioenfonds Productschappen (PFP) een herstelplan gemaakt en ingediend bij De Nederlandse Bank (DNB). Intussen is het herstelplan door DNB goedgekeurd en heeft dit geleid tot de volgende maatregelen:

- Een afbouw van de premiekorting in 2009, waardoor de premie stijgt van 3% naar 12% van de pensioengrondslag. Dit komt voor 2/3e deel (8%) ten laste van de werkgever en 1/3e deel (4%) ten laste van de werknemer.
- Besluit tot toeslagverlening (indexatie) van pensioengerechtigden en de aanspraken van gewezen deelnemers met 2,78% per 1 januari 2009. Tevens zijn de pensioenaanspraken van de actieve deelnemers geïndexeerd met 1,67% per 1 januari 2009.
- Heroverwegen van het beleggingsbeleid. Bij de nu veel lagere dekkingsgraad moet PFP kiezen voor minder risico dan op basis van de eerder gekozen beleggingsmix, dit is in 2009 doorgevoerd.
- Mocht de dekkingsgraad van PFP dalen tot beneden de 105%, dan heeft de werkgever zich verplicht jaarlijks een extra premiestorting te doen in het pensioenfonds van 5% van de totale salarissom. Dit is in 2009 niet van toepassing; de dekkingsgraad in december 2009 is 137%.

Circa € 9,8 miljoen is bestemd voor financiële relaties. Dit zijn kosten voor (onderzoeks)projecten en activiteiten voor de sector door dragende en niet-dragende organisaties. Onder de post 'diensten door derden' is de doorbelasting van het HPA opgenomen.

Heffingen

Het bestuur heeft twee heffingsinstrumenten om de activiteiten van het productschap te financieren. De kosten verbonden aan de organisatie en aan het bestuur worden gefinancierd met behulp van een financieringsheffing. Voor bijzondere doeleinden (bijvoorbeeld onderzoek en structuurversterking) zijn bestemmingsheffingen van toepassing; de baten komen terecht in speciaal daarvoor door het bestuur ingestelde fondsen. Het streven van het bestuur is gericht op een sluitende begroting, zij het dat in verband met de hoogte van de reserve daarbij enige ruimte tot flexibiliteit bestaat.

De juridische basis voor de inning van de financieringsheffingen is neergelegd in de 'Verordening PA financieringsheffing 2009'. Het bestuur van het productschap heeft deze verordening vastgesteld in de vergadering van 13 november 2008.

De bestemmingsheffingen vinden hun oorsprong in de volgende verordeningen:

- Heffingsverordening PA fonds aardappelverwerking 2009
- Heffingsverordening PA fonds consumptieaardappelen 2009
- Heffingsverordening PA fonds pootaardappelen 2009
- Verordening PA fonds structuurversterking bakkerij 2009
- Heffingsverordening PA fonds teeltaangelegenheden 2009
- Heffingsverordening PA fonds uien 2009
- Heffingsverordening PA fonds zaaizaad van granen, peulvruchten en andere gewassen 2009
- Heffingsverordening PA fonds grassen en voedergewassen 2009
- Heffingsverordening PA fonds zetmeelaardappelen 2009
- Heffingsverordening PA inlands graan 2009
- Heffingsverordening PA teeltbescherming zetmeelaardappelen 2009
- Heffingsverordening PA vlasfondsen 2009.

Financiële relaties

Bij het aangaan van financiële relaties door het productschap wordt vastgesteld of deze relatie voldoet aan de PBO-toets:

1. het doel van de financiële relatie is herleidbaar tot de taken en bevoegdheden van het productschap, bedoeld in artikel 71 van de Wet op de bedrijfsorganisaties en in zijn instellingsbesluit;
2. het doel van de financiële relatie is niet of niet goed te bereiken via financiering door privaatrechtelijke organisaties;
3. het productschap kan de desbetreffende activiteiten niet of niet goed zelf uitvoeren;
4. de activiteiten komen in beginsel ten goede aan alle ondernemingen waarvoor het productschap is ingesteld, of die behoren tot een bepaalde branche of sector binnen zijn werkingssfeer, en de daarbij betrokken personen;
5. er is voorzien in een tijdige evaluatie van de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de financiële relatie.

Ad 1: Het productschap heeft tot taak het algemeen belang te dienen en de bedrijfsuitoefening te bevorderen van de ondernemingen waarvoor zij is ingesteld. Verder dient het productschap het gemeenschappelijk belang van die ondernemingen en de daarbij betrokken personen te behartigen. Het productschap geeft hier invulling aan door het zelf uitvoeren dan wel het begeleiden van activiteiten door inzet van menskracht en expertise.

Ad 2: Het productschap financiert alleen activiteiten die herleidbaar zijn tot de taken van het productschap en die ten goede komen aan alle ondernemingen waarvoor het productschap is ingesteld. Indien het doel ook te bereiken is via financiering door private organisaties is financiering door het productschap niet aan de orde.

Ad 3: In het geval dat het productschap een activiteit niet zelf kan uitvoeren is de vraag aan de orde of (mede)financiering door het productschap wenselijk is. Het productschap richt zich in dat geval vooral op het beoordelen van projectaanvragen, het toezicht houden op de uitvoering (mede op basis van inhoudelijke en financiële (voortgangs)rapportages) en het beoordelen van de evaluatie, doelmatigheid en doeltreffendheid van de financiële relatie.

Ad 4: De activiteiten van het productschap komen ten goede aan alle ondernemingen waarvoor het productschap is ingesteld. Alle onderzoeksresultaten zijn openbaar en toegankelijk voor alle bedrijfsgenoten.

Ad 5: Na beëindiging van een financiële relatie dient te worden getoetst op doelmatigheid en doeltreffendheid van de financiële relatie.

De belangrijkste financiële relaties betreffen:

Financiële relaties met niet-dragende organisaties (vanaf € 50.000,-)

Hoofdfunctie / naam organisatie:	Omschrijving activiteit / project / relatie	Rekening 2009	Herziene begroting 2009
Centre for BioSystems Genomics	- Genomics	200.000	101.000
DCA	- Bureau aardappelmarktinformatie	96.300	92.000
HZPC	- Onderzoek	118.800	240.000
HLB	- Praktijkonderzoek	209.600	183.000
DLV	- Praktijkonderzoek	355.700	343.000
Proeftuin Zwaagdijk	- Praktijkonderzoek	-	81.000
Vereniging Innovatief Platteland	- Praktijkonderzoek	54.000	60.000
NAK	- Aardappelmoehheid, Masterplan Phytophthora, Knolcyperus, wratziekte	222.600	230.000
Praktijkonderzoek Plant & Omgeving	- Praktijkonderzoek, Masterplan Phytophthora	1.113.000	1.122.000
PRLT BV	- Akkerbouw PR	224.300	190.000
Arboplaats	- Oplossingenboek bakkerijen en zoetwaren	-	119.000
BKD	- Knolcyperus	-	67.000
totaal niet-dragende organisaties		2.594.300	2.828.000

Financiële relaties met dragende organisaties

Hoofdfunctie / naam organisatie:	Omschrijving activiteit / project / relatie	Rekening 2009	Herziene begroting 2009
Stichting Bakkerij Imago	- Marktinformatie / imagobevordering	750.300	792.000
Stichting Nebato	- Bakkerij van het jaar	35.000	70.000
Voorlichtingsbureau Brood	- Collectieve broodpromotie	2.053.300	1.834.000
Nederlands Bakkerij Centrum	- Nationaal Bakkerij gala	109.500	101.500
Rusthoeve	- Praktijkonderzoek	81.300	85.000
CELC	- Promotie vlas en linnen	46.000	70.000
Instituut Rationele Suikerproductie	- Suikerbietenonderzoek	437.400	438.000
Fonds Kleine Toepassingen	- Gewasbescherming	45.300	100.000
Nederlands Instituut voor de Afzetbe- vordering van Pootaardappelen	- Afzetbevordering pootaardappelen	88.300	92.000
SPNA	- Onderzoek	110.700	120.000
Stichting Teeltbescherming	- Teeltbescherming	316.800	316.000
Fabrieksaardappelen			
ZLTO	- Brede weersverzekering	92.000	95.000
totaal dragende organisaties		4.165.900	4.113.500

Bezoldiging voorzitter

De bezoldiging van de voorzitter is geregeld in de 'Verordening HPA bezoldiging voorzitter 2004'. Deze verordening is gebaseerd op de 'Verordening regels en richtlijnen vergoedingen bedrijfslichamen' van de SER. Sinds 1 maart 2006 is de 'Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens' van kracht. De wet regelt, dat een instelling die overwegend uit publieke middelen is gefinancierd, jaarlijks het belastbaar jaarinkomen van functionarissen publiceert, indien dit belastbaar jaarloon uitstijgt boven een vastgesteld gemiddeld ministersalaris (voor 2009 vastgesteld op € 188.000,-). Deze situatie doet zich bij de akkerbouwproductieschappen niet voor.

De voorzitter van het HPA is tevens voorzitter van de productschappen Akkerbouw, Diervoeder en Wijn en de daaronder ressorterende (artikel 88a) commissies. De totale kosten van de voorzitter worden verantwoord in de jaarrekening HPA en zijn als volgt opgebouwd:

	Rekening 2009
Salariskosten	152.200
Sociale lasten	18.300
Overige personeelskosten	1.100
totaal personeelskosten	171.600

De kosten worden als volgt doorberekend:

HPA	25%
Productschap Akkerbouw	30%
Productschap Diervoeder	25%
Productschap Wijn	20%
totaal verdeling Voorzitter	100%

Vergoedingen bestuursleden

Het bestuur van het productschap heeft een verordening vastgesteld waarin vacatiegelden en overige vergoedingen zoals reis- en verblijfkosten zijn geregeld. Basis voor deze verordening is de 'Verordening regels en richtlijnen bedrijfslichamen van de Sociaal-Economische Raad 2005-2006'. De tekst van de verordening is te vinden op de website.

De (plaatsvervangende) leden van het (dagelijks) bestuur ontvangen voor het bijwonen van vergaderingen, per dagdeel waarin is vergaderd, een vacatievergoeding van € 385,- en een vergoeding voor reis- en verblijfkosten.

De vergoeding aan bestuursleden voor het bijwonen van vergaderingen in 2009 bedraagt circa € 44.000,- waarvan aan vacatiegelden € 37.000,- en aan reis- en verblijfkosten € 7.000,-. Het dagelijks bestuur is in 2009 4 keer bijeengekomen en het bestuur 5 keer.

Nadere, meer gedetailleerde gegevens over de bezoldiging van de voorzitter en de vergoedingen van bestuursleden worden opgenomen in de jaarrekening. De jaarrekening 2009 wordt op het internet gepubliceerd.

Bijlage 1 Bestuur

Bestuur

leden	plaatsvervangende leden
Plantum NL	
A. van Vugt	vacature
LTO-Nederland	
J. Bartelds	C. Wolfhagen
J. Haanstra	J. Verhoeven
T. Koekkoek	B. Hasselo
Koninklijke Vereniging het Comité van Graanhandelaren	
H.M.A. Blonk	J. de Keijzer
Nederlandse Aardappel Organisatie	
C.J.M. van Arendonk	mr. R. van Diepen
Centrale Vereniging voor de Coöperatieve Handel	
A.W. Bierens	K. Francke
Vereniging VNO-NCW	
mw. drs. C.T.F. Grit	A.J.C. Jennissen
Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Graanzetmeel	
F. Faglia	P. Hofland
Nederlandse Vereniging van Meelfabrikanten	
dr. ir. J.P. van Straaten	H. Krijger
Vereniging voor de Aardappelverwerkende Industrie	
P.H. de Bruijne	ir. J.J. Leerssen
Centrale Vereniging voor de Coöperatieve Industrie	
B.C. Jansen	dr. ir. W.J. de Zeeuw
Vereniging voor de Bakkerij en Zoetwarenindustrie	
G.J. Majoor	A.H. Baas
Nederlandse Vereniging voor de Bakkerij	
A. Schipper	A.H. Baas
Nederlandse Brood- en banketbakkersOndernemersVereniging	
R. van der Molen	A.J.J.M. Janssens

leden	plaatsvervangende leden
Vereniging van de Nederlandse Fabrikanten van Bakkerijgrondstoffen	
J. Hoogstad	M. van Hulst
Vereniging Centraal Bureau Levensmiddelenhandel	
H.H. van der Geest	P.J.D. van der Woude
FNV Bondgenoten	
A.A.M. Steijaert	vacature
L. van Beekum	vacature
vacature	vacature
CNV BedrijvenBond	
G.J. Gijsen	A. Bruggeman
H. Roeten	W. Ramakers
CNV Dienstenbond	
drs. M. de Kool	G.B. Rijzinga
De Unie	
C. Elzenga	A. Tilroe

Dagelijks bestuur	
leden	plaatsvervangende leden
werkgevers	
teelt	
J. Haanstra	J. Bartelds
T. Koekoek	B. Hasselo
handel	
H.M.A. Blonk	C.J.M. van Arendonk
A. W. Bierens	C.J.M. van Arendonk
verwerkende bedrijven	
J.P. van Straaten	R. van der Molen
F. Faglia	P.H. Bruijne
werknemers	
FNV Bondgenoten	
A.A.M. Steijaart	vacature
CNV BedrijvenBond	
R.J. Gijssen	vacature
CNV Dienstenbond / de Unie	
M. de Kool	C. Elzenga
Plaatsvervangende voorzitters:	
2008: R.J. Gijssen	geleding werknemers
2009: A.W. Bierens	geleding werkgevers

Overzicht leden van diverse Commissies

Commissie Brood en Banket

Voorzitter: Th. A. M Meijer

secretaris: drs. M. Elema

Leden	plaatsvervangende leden
Nederlandse Vereniging voor de Bakkerij (3 leden)	
A. Schipper	gemeenschappelijke
A.H. Baas	plaatsvervanger:
W. Kluit (tot 1-3-09)	B. Muller
A.J.A.M. Welten (vanaf 1-3-09)	Th. de Graaf
Nederlandse Brood- en banketbakkers OndernemersVereniging (3 leden)	
R. van der Molen	vacature
A.F. Kolkman	vacature
drs. Th.L. Volkeri (tot 1-4-09)	vacature
mr. C.J.J. Havermans (vanaf 1-4-09)	
FNV Bondgenoten (2 leden)	
L. van Beekum	vacature
vacature	vacature
CNV BedrijvenBond (1 lid)	
H. Roeten	vacature

Commissie Vlas

voorzitter: Th.A.M. Meijer

secretaris: drs. M. Elema

Leden

plaatsvervangende leden

LTO-Nederland (3 leden)

M.J. de Jager
W. van der Zee
vacature

gemeenschappelijke
plaatsvervanger:
ing. J.M. van Waes

Algemene Nederlandse Vlammersbond (4 leden)

K. Bouma
C.L.L.M. van Looy
mw. M. de Letter
D.J.M. Mortier

niet persoonsgebonden
plaatsvervangers:
A. Buijsse
A.A.H. Dobbelaar
R. van Gremberghe

Plantum NL 2 leden

M.A. van de Bilt
T.E. Wouda

mw. E.A.C. van de Bilt
P. Dieleman

FNV Bondgenoten (2 leden)

A.A.M. Steijaert
vacature

vacature
vacature

CNV BedrijvenBond (1 lid)

R.J. Gijsen

vacature

CNV Dienstenbond (1 lid)

M. de Kool

G.B. Rijzinga

Commissie Teeltaangelegenheden

Organisaties van ondernemers:

LTO Nederland, 8 leden	J. Haanstra (voorzitter) ir. J. Bartelds J.G. de Geus (vervanger van H. Scheele) B.B. Hasselo C. Wolfhagen I.J. Rijzebol T. Koekkoek U.O. Hiddema
Ned. Akkerbouw Vakbond, 1 lid	T. de Jong (vervanger van mevr. H. van Beek-van Geel) adviseur K. Hoekstra
NAJK, 1 lid	J. Baecke

Organisaties van werknemers:

CNV BedrijvenBond, 1 lid	vacature
FNV Bondgenoten, 1 lid	A.A.M. Steijaert (plv. mr. P.P.A.M. Voncken)

Beleidsadviescommissie Landbouwzaaizaden (Bac LZZ)

drs. M. Elema (PA) voorzitter

ir. D. Kasse (PA) secretaris

leden**plaatsvervangende leden****Plantum NL**

B.J. van Dinter

ir. W. Geluk

M.P. Fieman

M. Robaard

vacature

A.J. Staal

LTO Nederland

A. Bossers

W. van der Linde

ir. S. Monster

ir. G. van der Schelde

vacature

vacature

CNV Vakmensen, CNV DienstenBond, FNV Bondgenoten en De Unie

J. Bosma

vacature

vacature

Adviseurs

Plantum NL

LTO Nederland

Nederlandse Algemene Keuringsdienst

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit/
Programmadirectie Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit/Directie
AgroKetens en Visserij

M. de Beuze

ir. G. van der Schelde

M.J. Soepboer

S.M.J. Brouns

ir. M. Valstar

Commissie Graan en Graanproducten

drs. M. Elema, (PA) voorzitter

J. de Keijzer, (PA) secretaris

Leden	Plaatsvervangende leden
Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren:	
H.M.A. Blonk	
Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Graanzetmeel:	
F. Faglia	
Nederlandse Vereniging van Meelfabrikanten:	
dr. ir. J.P. van Straaten	H. Krijger
LTO Nederland:	
J. Haanstra	
Centraal Brouwerij Kantoor:	
W.S. de Jonge	mw. K. Ullrich
Plantum NL:	
M.R. Robaard	mw. M. de Beuze
De Unie:	
W.H. Segboer	
CNV Vakmensen:	
R.J. Gijsen	

Beleidsteam ConsumptieaardappelKeten (BCK)

drs. M. Elema (PA), voorzitter

ir. J.B. Kimmann (PA), secretaris

organisatie	leden
LTO Noord	T. de Waard MSc.
Nederlandse Aardappelorganisatie (NAO)	mr. L.M. Eijssen
	mr. R. van Diepen
VAVI	J.J. Leerssen

Adviescommissie Marktorderingsaangelegenheden

drs. M. Elema, (PA) voorzitter

ir. D. Kasse, (PA) secretaris

leden	plaatsvervangende leden
Plantum NL	
mw. E. v.d. Bilt	ir. A.C. van Elsen
LTO Nederland	
ir. J. Bartelds	vacature
T. Koekoek	vacature
Nederlandse Akkerbouw Vakbond	
H. van Kessel	mw. H. van Beek
Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren	
J. de Keijzer	vacature
H.M.A. Blonk	vacature
De Vereniging van Nederlandse Meelfabrikanten	
E. Hoekstra	J. de Keijzer
Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Graanzetmeel	
E.P.J. Borst	P. Hofland
Cecoha	
dr. ir. W. de Zeeuw	
Sociëteit der Nederlandse Mouters	
vacature	vacature
Centraal Brouwerij Kantoor	
mw. B. Huijgen	vacature
Vereniging van Rijstellers in Nederland	
mw. drs. C.T.F. Grit	vacature
CNV Vakmensen, CNV Dienstenbond, FNV Bondgenoten en De Unie	
R.J. Gijsen	vacature
A.A.M. Steijaert	

Commissie Arbeid

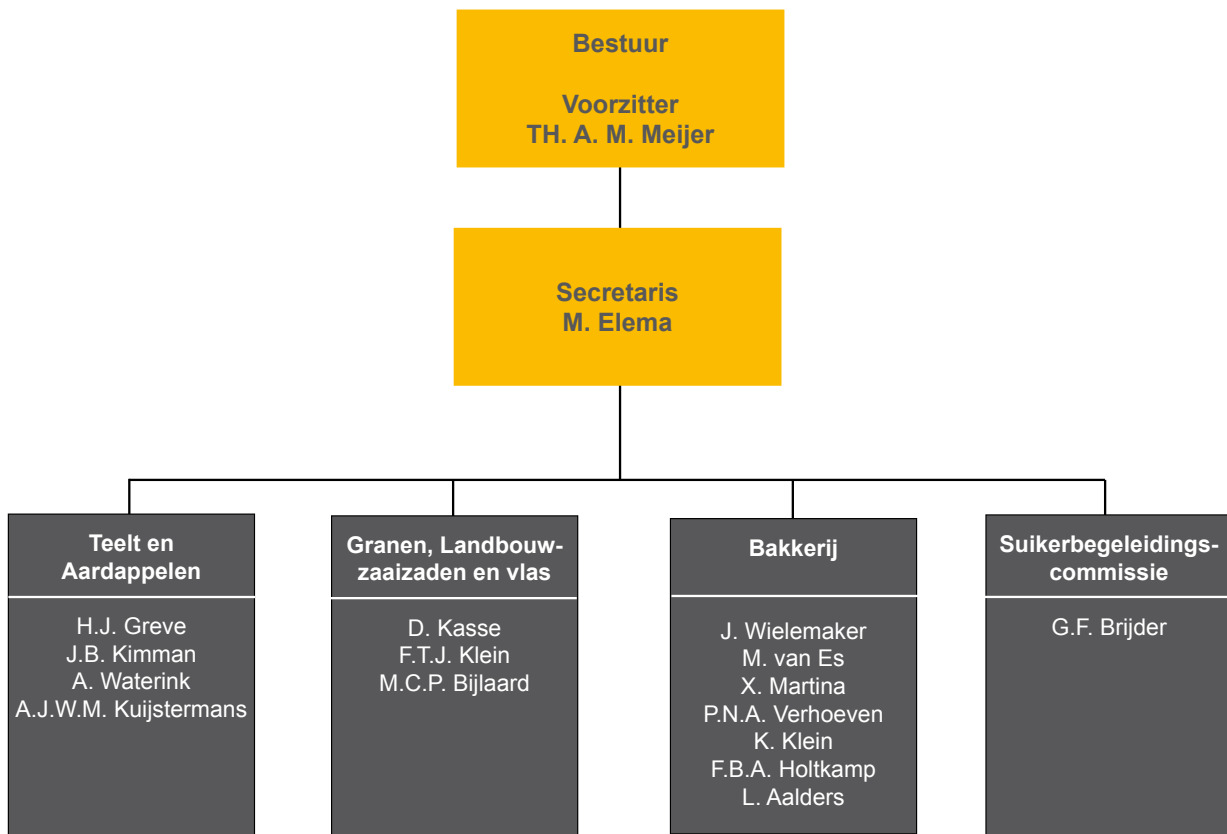
drs. M. Elema (PA), voorzitter

ir. C. Lommers (PA), secretaris

mw. H.M. Harren (PA), plv. secretaris

Organisatie	Lid
Plantum NL	A.C. van Elsen
Nederlandse Aardappel Organisatie (NAO)	R. van Diepen
LTO Nederland	B. Hasselo
Nederlandse Brood- en banketbakkersOndernemers Vereniging (NBOV)	mr. P.F. Passchier
Nederlandse Vereniging van Meelfabrikanten	J. Otten
Comité van Graanhandelaren	A. van der Weide
Nederlandse Vereniging voor de Bakkerij	B. Muller
Vereniging voor Bakkerij en Zoetwaren	B. Muller
FNV Bondgenoten	A.A.M. Steijaert
CNV BedrijvenBond	R.J. Gijsen
CNV Dienstenbond	G. Mastenbroek
Vereniging van Nederlandse Glucosefabrikanten	mw. I. Tiesinga
VAVI	J. Leerssen
Nebafa	J. Hoogstad

Organogram

Bijlage 4 Personeels- samenstelling

Onderstaand volgt een overzicht van het secretariaat van het Productschap Akkerbouw en enkele afdelingen van het HPA en de bijbehorende taakgebieden.

drs. M. Elema
m.elema@hpa.agro.nl

L. Aalders
lukas.aalders@home.nl

mevr. H.A.M Aarsen-Termoshuizen
h.a.m.aarsen.termoshuizen@hpa.agro.nl

mevr. J.M. Arnoldus
j.m.arnoldus@hpa.agro.nl

mevr. M.C.P. Bijlaard
m.c.p.bijlaard@hpa.agro.nl

mevr. M. van Es
m.van.es@hpa.agro.nl

ir. H.J. Greve
h.j.greve@hpa.agro.nl

F.B.A. Holtkamp
f.b.a.holtkamp@hpa.agro.nl
f.holtkamp@planet.nl

ir. D. Kasse
d.kasse@hpa.agro.nl

ir. J.B. Kimmann
j.b.kimmann@hpa.agro.nl

F.T.J. Klein
f.t.j.klein@hpa.agro.nl

K. Klein
k.klein@hpa.agro.nl
jfs.klein@quicknet.nl

A.J.W.M. Kuijstermans
a.j.w.m.kuijstermans@hpa.agro.nl

mevr. X.B. Martina
x.b.martina@hpa.agro.nl

mevr. C.W. Mulder
c.w.mulder@hpa.agro.nl

mevr. M. van der Plas
m.van.der.plas@hpa.agro.nl

ir. ing. A. Waterink
a.waterink@hpa.agro.nl

drs. J. Wielemaker
j.wielemaker@hpa.agro.nl

070 – 370 83 06
secretaris

070 – 370 83 94/06 – 22 79 47 21
adviseur sociale verzekeringen en
pensioenen MKB-bakkers

070 – 370 83 21
secretaresse

070 – 370 83 51
secretaresse

070 – 370 82 66
beleidsmedewerker

070 – 370 83 94
beleidsondersteunend medewerker

070 – 370 85 26
beleidsmedewerker

070 – 370 83 94/06 – 22 99 09 58
adviseur MKB-bakkers

070 – 370 83 40
beleidsmedewerker

070 – 370 82 07
beleidsmedewerker

070 – 370 83 20
beleidsmedewerker

070 – 370 83 94/06 - 20 36 46 98
adviseur MKB-Bakkers

070 – 370 84 26
beleidsmedewerker

070 – 370 82 94
beleidsondersteunend medewerker

070 – 370 83 02
secretaresse

070 – 370 82 51
secretaresse

070 – 370 85 37
beleidsmedewerker

070 – 370 83 27
beleidsmedewerker

Afdeling Voedsel en Voeding (HPA)

mevr. ir. C.A.M. Rommens
c.rommens@hpa.agro.nl

070 – 370 85 02
afdelingshoofd

Afdeling Arbeid (HPA)

ir. C. Lommers
c.lommers@hpa.agro.nl

070 – 370 84 54
afdelingshoofd

Afdeling Juridische en Bestuursaangelegenheden (HPA)

mr. E.R. Kleijwegt
e.r.kleijwegt@hpa.agro.nl

070 – 370 83 46
afdelingshoofd

Bijlage 5 Externe vertegenwoordiging

Het productschap was in 2009 door middel van de benoeming van een bestuurslid vertegenwoordigd in de volgende rechtspersonen.

NIBEM (Stichting Nederlands Instituut voor Brouwgerst, Mout en Bier) (dagelijks) bestuur en de onder deze stichting ressorterende commissies

drs. M. Elema

Stichting Beheer Broban-Krat

bestuur

drs. M. Elema

Stichting i.o. CSAR (Commissie Samenstelling Aanbevelende Rassenlijst)

drs. M. Elema

ir. D. Kasse

Instituut voor Rationele Suikerproductie (IRS)

drs. M. Elema

Stichting Controle Fabrieksaardappelleveringen

ir. ing. A. Waterink

Overzicht goedgekeurde verordeningen en besluiten

In het verslagjaar zijn de volgende verordeningen vastgesteld:

Verordening	Omschrijving	Wettelijke basis	Werkingsfeer
Verordening tot intrekking van verordening PA fonds zaaizaad van voedergewassen 2008	De heffing t.b.v. het fonds is uitgebreid met de sector graszodenkwekers. Het fonds is hernoemd tot Fonds grassen en voedergewassen en de middelen zijn van het oude in het nieuwe fonds overgeheveld.	Art. 93 en 123 Wbo	zaaizaadbedrijven
Wijziging I Verordening PA wratziekte 2008	Met deze wijziging zijn rassen toegevoegd, waarvan de teelt in bepaalde gebieden verboden is.	Art. 93, 95 en 104 Wbo	aardappelteelt
Wijziging II Verordening PA aardappelteelt 2008	Met deze wijziging worden rassen toegevoegd, waarvan de teelt onder bepaalde voorwaarden is toegestaan.	Art. 93, 95 en 104 Wbo	aardappelteelt
Verordening PA vacatiegeld en reis- en verblijfkosten 2009	In deze verordening is een nieuw maximumbedrag voor de vacatievergoeding van (dagelijks) bestuursleden vastgesteld. Het Productschap Akkerbouw hanteert dit maximumbedrag van € 385,- per dagdeel. Voor de verblijfkosten blijft de vergoeding € 16,- en voor de reiskosten blijft de vergoeding van € 0,28 per kilometer uitbetaald.	Art. 77, 85, 88 en 88a Wbo	(dagelijks) bestuur PA
Verordening PA bewaring en vervoer gekoelde bakkerswaren 2008	Deze verordening behelst een (ongewijzigde) omzetting van de verordening van het Productschap Granen, zaden en peulvruchten, waarbij voorwaarden voor vervoer van gekoelde bakkerswaren worden voorgeschreven.	Art. 93 en 104 Wbo	vervoerders bakkerswaren
Wijziging I Verordening PA erosiebestrijding Zuid-Limburg 2008	Gevolg van deze wijziging is dat ondernemers ook de mogelijkheid krijgen, in het geval dat zij ploegen, de verplichte groenstrook of groenvlak onder aan het perceel te betalen met luzerne in plaats van alleen gras/graskruidenmengsels.	Art. 93, 95, 104, 106 en 126 Wbo	akkerbouwers

Verordening	Omschrijving	Wettelijke basis	Werkingsfeer
Wijziging I Heffingsverordening PA vlasfonds 2009	Met deze verordening wordt de heffing voor 2009 verhoogd, hetgeen noodzakelijk is aangezien het aantal hectaren waarop vezelvas wordt geteeld en daarmee het budget terugloopt.	Art. 95 en 126 Wbo	zaaizaadbedrijven
Wijziging I Verordening PA financieringsheffing 2009	De tot nu toe in de registratieverordening opgenomen vrijstelling voor bepaalde ondernemingen die zich bezig houden met landbouwzaai-zaai, komt te vervallen. Aangezien die vrijstelling tevens leidde tot vrijstelling van heffing, dient de vrijgestelde categorie expliciet in onderhavige verordening te worden opgenomen.	Art. 95 en 126 Wbo	be- en verwerking en handel landbouwzaai-zaai
Wijziging I Verordening PA registratie ondernemingen granen-, zaden- en peulvruchtensector 2008	De tot nu toe in de registratieverordening opgenomen vrijstelling voor bepaalde ondernemingen die zich bezig houden met landbouwzaai-zaai, komt te vervallen.	Art. 93 en 104 Wbo	granen-, zaden- en peulvruchtensector
Wijziging I Verordening PA registratie en verstrekking van gegevens teeltsector 2008	Gelet op de wens om sneller en directer in contact te kunnen treden met de ondernemers waarvoor het productschap is ingesteld, is in deze wijzigingsverordening opgenomen dat de betreffende ondernemers het e-mailadres en het telefoonnummer dienen te verstrekken.	Art. 93, 95 en 104	teeltsector
Wijziging II Verordening PA aardappelmoetheid 2008	Het doel van de verordening is om de aardappelziekte aardappelmoetheid te beheersen. Hierbij is voor de telers van belang dat bekend is welke regels in welke gebieden gelden. Vanwege wijzigingen in gemeentes is besloten om de bijlagen 1 en 2 geheel te vervangen zodat zij weer actueel zijn.	Art. 93, 95 en 104 Wbo	aardappelteelt
Wijziging II Verordening PA wratziekte 2008	Met deze wijziging worden de gebieden waarin teelt van bepaalde gewassen verboden is, opnieuw aangewezen.	Art. 93, 95 en 104 Wbo	aardappelteelt

Er is geen termijn voor geldigheid van deze verordeningen, anders dan dat de bestaansgrond van verordeningen vierjaarlijks heroverwogen moet worden ingevolge de Wet op de bedrijfsorganisatie.

In 2009 zijn de volgende besluiten vastgesteld:

Besluit	Omschrijving
Besluit PA Commissie Arbeid 2009	Met dit besluit is de Commissie Arbeid ingesteld, die het bestuur gevraagd en ongevraagd adviseert op het gebied van arbeidsgerelateerde vraagstukken.
Besluit PA Commissie Graan en graanproducten 2009	De bij dit besluit ingestelde commissie beoogt een overlegplatform te bieden voor de granensector
Besluit PA toezichthouders tuchtrecht 2009	In dit besluit is de regelgeving opgenomen die tuchtrechtelijk wordt gehandhaafd; daarbij is aangegeven welke instanties als toezichthouder optreden.
Wijziging I Besluit PA Commissie graan en graanproducten 2009	Met deze wijziging wordt de samenstelling van de commissie uitgebreid met Plantum NL en De Unie.
Wijziging I Besluit PA Adviescommissie Marktordeningsaangelegenheden 2008	Met deze wijziging wordt de samenstelling van de commissie uitgebreid met De Unie.
Wijziging I Besluit PA Beleidsadviescommissie Landbouwzaaizaden 2008	Met deze wijziging wordt de samenstelling van de commissie uitgebreid met De Unie.
Wijziging I Besluit PA Commissie Arbeid 2009	Met deze wijziging wordt de samenstelling van de commissie uitgebreid met de Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Graanzetmeel en met De Unie.
Wijziging I Besluit PA Begeleidingscommissie BakkersFinancieringsFonds 2008	Het productschap heeft regels vastgesteld voor de verstrekking van subsidies ten laste van het Fonds Structuurversterking Bakkerij. In dit besluit wordt de begeleidingscommissie ingesteld, die zich bezig houdt met de borgstelling en financiering van bepaalde typen investeringen. In onderhavige wijziging worden de doelen uitgebreid, waarvoor borgstelling en financiering mogelijk is, alsmede de voorwaarden waaronder borgstelling wordt verleend.

Bijlage 7 Lijst met afkortingen

ATR	Aardappelteeltregeling
BAC	Brouwgerst Advies Commissie
BAC-Lzz	Beleidsadviescommissie Landbouwzaaizaden
CBK	Centraal Brouwerij Kantoor
CBL	Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
CECOHA	Centrale Vereniging voor de Coöperatieve Handel
CELC	Confédération Européenne du Lin et du Chanvre
CGN	Centrum voor Genetische Bronnen Nederland
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
EU	Europese Unie
EVI	Europees VlasInstituut
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
GMP	Good Manufacturing Practice
GGO	Genetisch Gemodificeerd Organisme
HACCP	Hazard Analysis & Critical Control Points
HIGA	Vereniging van Handelaren in Industriële Grondstoffen uit Akkerbouwproducten
HPA	Hoofdproductschap Akkerbouw
LITB	Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LNv	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MVO	Productschap Margarine, Vetten en Oliën
NAK	Nederlandse Algemene Keuringsdienst
NBOV	Nederlandse Brood- en banketbakkers OndernemersVereniging
NEN	Nederlands Normalisatie-Instituut
NGO	Non-gouvernementele organisatie
NIBEM	Stichting Nederlands Instituut voor Brouwgerst, Mout en Bier
NVB	Nederlandse Vereniging voor de Bakkerij
NVM	Nederlandse Vereniging van Meelfabrikanten
PA	Productschap Akkerbouw
Plantum NL	Nederlandse Vereniging voor Zaaizaad en Pootgoed
PBO	Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PD	Plantenziektenkundige Dienst
PDV	Productschap Diervoeder
PPO	Praktijkonderzoek Plant & Omgeving
PLW	Productschappencommissie LevensmiddelenWetgeving
PT	Productschap Tuinbouw
PVE	Productschap Vee, Vlees en Eieren
PW	Productschap Wijn

RI&E	Risico-inventarisatie en -evaluatie
ROW	Regulier Overleg Warenwet
SER	Sociaal-Economische Raad
SKL	Stichting Kwaliteitseisen Landbouwtechniek
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBM	(Stichting) Teeltbeschermingsmaatregelen Zetmeelaardappelen
VBZ	Vereniging voor de Bakkerij- en Zoetwarenindustrie
VNFG	Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Graanzetmeel
VNO-NCW	Algemene Werkgeversvereniging VNO-NCW
WTO	World Trade Organisation
WUR	Wageningen Universiteit en Research

